

PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY

**ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM.S.ŻEROMSKIEGO
W BIELSKU – BIAŁEJ**

Bielsko-Biała

2021

Zawartość

Wstęp.....	4
2.Podstawa prawna.....	6
3. Misja szkoły	7
4. Sylwetka absolwenta	8
5. Cele ogólne	9
6 . STRUKTURA ODDZIAŁYWAŃ WYCHOWAWCZYCH.....	16
7. GŁÓWNE ZADANIA WYCHOWAWCZE I PROFILAKTYCZNE SZKOŁY:.....	23
8 AKSJOLOGICZNE PODSTAWY ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNO - WYCHOWAWCZYCH.....	29
9.DZIAŁANIE OPIEKUŃCZE, WYCHOWACZE I BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW	30
10. CZYNNIKI RYZYKA I CZYNNIKI CHRONIĄCE – ANALIZA ZASOBÓW	31
PROCEDURY I ZASADY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH PROBLEMOWYCH	33
PROCEDURA „NIEBIESKIEJ KARTY”	34
PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU PODEJRZENIA, ŻE NA TERENIE SZKOŁY ZNAJDUJE SIĘ UCZEŃ POD WPŁYWEM ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH.	35
PROCEDURA POSTĘPOWANIA, GDY NAUCZYCIEL PODEJRZEWA, ŻE UCZEŃ POSIADA PRZY SOBIE SUBSTANCJĘ PRZYPOMINAJĄCĄ NARKOTYK	36
PROCEDURA WOBEC SPRAWCY CZYNU KARALNEGO/ PRZESTĘPSTWA.....	37
PROCEDURA WOBEC UCZNIĄ, KTÓRY STAŁ SIĘ OFIARĄ CZYNU KARALNEGO ..	38
PROCEDURA NA WYPADEK PRÓB SAMOBÓJCZYCH BĄDŹ INNYCH ZACHOWAŃ AUTODESTRUKCYJNYCH UCZNIĄ	39
POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU POWZIĘCIA INFORMACJI, ŻE WYCHOWANEK ZAMIERZA POPEŁNID SAMOBÓJSTWO (INFORMACJA OD UCZNIĄ, KOLEGÓW, RODZINY, OSÓB POSTRONNYCH).....	40
POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU POWZIĘCIA INFORMACJI, ŻE WYCHOWANEK PODJAŁ PRÓBĘ SAMOBÓJCZĄ (POZA SZKOŁĄ).....	41
POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU ZAMACHU SAMOBÓJCZEGO WYCHOWANKA (NA TERENIE SZKOŁY):.....	42
PROCEDURA NA WYPADEK ZAGROŻENIA DEMORALIZACJĄ UCZNIĄ.	43
PROCEDURY BEZPIECZEŃSTWA COVID-19	44
PROCEDURA ORGANIZACJI ZAJĘĆ.....	46

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU PODEJRZENIA ZAKAŻENIA LUB ZACHOROWANIA NA COVID-19	48
ZASADY PRACY Z UCZNIAMI I Z RODZICAMI - (ADEKWATNIE DO WYNIKÓW DIAGNOZY)	51
ZASADY PRACY Z DZIECKIEM NADMIERNIE WRAŻLIWYM I NIEŚMIAŁYM.....	51
ZASADY I SPOSOBY POSTĘPOWANIA WOBEC UCZNIA Z RODZINY DYSFUNKCYJNEJ	53
Zasady skutecznej pracy nauczycieli z uczniem w depresji:	58
GRANICE WPŁYWU I ODPOWIEDZIALNOŚCI NAUCZYCIELA W MODELOWANIU ZACHOWAŃ POŻĄDANYCH I W WYPADKU INTERWENCJI WOBEC UCZNIA Z RODZINY DYSFUNKCYJNEJ	59
ZASADY PRACY Z RODZICEM NADOPIEKUŃCZYM	60
ZASADY PRACY Z RODZICEM NADOPIEKUŃCZYM	62
ZASADY PRACY Z NADPOBUDLIWYM DZIECKIEM	63
ZASADY PRACY Z UCZNIEM Z ZABURZENIAMI ZACHOWANIA - ODD.....	68
ZASADY POSTĘPOWANIA I PRACY Z UCZNIEM PRZEJAWIAJĄCYM ZACHOWANIA AGRESYWNE (PONIŻEJ 13 ROKU ŻYCIA)	69
ZASADY JAKO PODSTAWA ODWOŁAWCZA W INTERWENCJI	72
Procedura postępowania w wypadku ataku agresji ucznia wobec drugiego ucznia	72
PROCEDURA INTERWENCYJNA -PRZERWANIE AKTU AGRESJI:.....	73
ZASADY DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH.....	77
ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA NIELETNICH I ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA OSÓB ZOBOWIĄZANYCH DO NADZORU (RODZICE, NAUCZYCIELE, WYCHOWAWCY)	80

Wstęp

Szkolny Program Wychowawczo-Profilaktyczny realizowany w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Bielsku- Białej opiera się na hierarchii wartości przyjętej przez radę pedagogiczną, radę rodziców i samorząd uczniowski, wynikających z przyjętej w szkole koncepcji pracy. Treści Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego są spójne ze statutem szkoły

w tym warunkami i sposobem oceniania wewnątrzszkolnego. Istotą działań wychowawczych i profilaktycznych szkoły jest współpraca całej społeczności szkolnej oparta na założeniu, że wychowanie jest zadaniem realizowanym w rodzinie i w szkole, która w swojej działalności musi uwzględniać zarówno wolę rodziców, jak i priorytety edukacyjne państwa. Rolą szkoły, oprócz jej funkcji dydaktycznej, jest dbałość o wszechstronny rozwój każdego z uczniów oraz wspomaganie wychowawczej funkcji rodziny. Wychowanie rozumiane jest jako wspieranie uczniów w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej. Proces wychowania jest wzmacniany i uzupełniany poprzez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży.

Szkolny Program Wychowawczo-Profilaktyczny szkoły tworzy spójną całość ze szkolnym zestawem programów nauczania i uwzględnia wymagania opisane w podstawie programowej.

Szkolny Program Wychowawczo-Profilaktyczny określa sposób realizacji celów kształcenia oraz zadań wychowawczych zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego, uwzględniając kierunki i formy oddziaływań wychowawczych, których uzupełnieniem są działania profilaktyczne skierowane do uczniów, rodziców i nauczycieli.

Szkolny Program Wychowawczo-Profilaktyczny został opracowany na podstawie diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka i czynników chroniących w kilku obszarach (czynniki indywidualne i rodzinne, czynniki związane ze szkołą, czynniki związane z rówieśnikami, czynniki środowiskowe) a także z uwzględnieniem

- wniosków z obserwacji nauczycieli i innych pracowników szkoły,
- dokumentacji pedagoga szkolnego i wychowawcy,
- analizie frekwencji oraz sytuacji problemowych.
- ankiecie sytuacji materialnej i rodzinnej ucznia (zatwierdzona przez dyrektora szkoły)
- ewaluacji szkolnego programu wychowawczo-profilaktycznego
- wyników ankiety skierowanej do rodziców, uczniów i rodziców „Powroty” po poluzowaniu obostrzeń epidemicznych i powrocie uczniów do szkół (ze szczególnym naciskiem na diagnozę dobrostanu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży)
- wyników ankiety czynników ryzyka i czynników chroniących (rodzice, nauczyciele, uczniowie)

Ponadto wykorzystano:

- Raport Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego” – sporządzony na zlecenie MEiN (oparty na wynikach badań wśród uczniów, rodziców, nauczycieli w okresie kwiecień 2020 – styczeń 2021).

Podstawowym celem realizacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego jest wspieranie dzieci i młodzieży w rozwoju oraz zapobieganie zachowaniom problemowym, ryzykownym. Ważnym elementem realizacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego jest kultywowanie tradycji i ceremoniału szkoły.

Podstawowe zasady realizacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego obejmują:

- powszechną znajomość założeń programu – przez uczniów, rodziców i wszystkich pracowników szkoły,
- zaangażowanie wszystkich podmiotów szkolnej społeczności i współpracę w realizacji zadań określonych w programie,
- respektowanie praw wszystkich członków szkolnej społeczności oraz kompetencji organów szkoły (dyrektor, rada rodziców, samorząd uczniowski),
- współdziałanie ze środowiskiem zewnętrznym szkoły (np. udział organizacji i stowarzyszeń wspierających działalność wychowawczą i profilaktyczną szkoły),
- współodpowiedzialność za efekty realizacji programu

2.Podstawa prawna

Podstawa prawna:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 120, poz. 526).
- Ustawa z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 2215 ze zm.).
- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1327 ze zm.).
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r. poz. 1082).
- Ustawa z 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 487 ze zm.).
- Ustawa z 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 852 ze zm.).
- Ustawa z 9 listopada 1995r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1446 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz.U. z 2020 r. poz. 1449).
- Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022.
- „Wytyczne MEiN, MZ i GIS dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych – tryb pełny stacjonarny” - zbiór zaleceń uwzględniający sytuację epidemiologiczną, w tym dotyczących pomocy psychologicznej w sytuacji kryzysowej wywołanej pandemią COVID-19.
- Statut Szkoły.

3. Misja szkoły

- kształcenie i wychowanie w duchu wartości i poczuciu odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata
- kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami, także przedstawicielami innych kultur
- szkoła zapewnia pomoc we wszechstronnym rozwoju uczniów w wymiarze intelektualnym, psychicznym i społecznym, zapewnia pomoc psychologiczną i pedagogiczną uczniom.
- uczenie wzajemnego szacunku i uczciwości jako postawy życia w społeczeństwie i w państwie, w duchu przekazu dziedzictwa kulturowego i kształtowania postaw patriotycznych, a także budowanie pozytywnego obrazu szkoły poprzez kultywowanie i tworzenie jej tradycji.
- przeciwdziałanie pojawianiu się zachowań ryzykownych, kształtowanie postaw odpowiedzialności za siebie i innych oraz troska o bezpieczeństwo uczniów, nauczycieli i rodziców.
- praca z każdym uczniem- zarówno mniej, jak i bardziej uzdolnionym, kształtowanie postaw i umiejętności niezbędnych do właściwego, odpowiedzialnego i prawego funkcjonowania w społeczeństwie.
- kształtowanie wrażliwości na potrzeby innych ludzi, szczególnie słabszych, niepełnosprawnych, wymagających pomocy.
- promowanie zdrowego stylu życia wychowanie w duchu tolerancji religijnej i poszanowania cudzych poglądów.
- Wysoki priorytet ma także profilaktyka i działania pomocowe na rzecz wsparcia psychicznego uczniów w trakcie i po wygaśnięciu epidemii COVID-19.

4. Sylwetka absolwenta

Dążeniem szkoły jest przygotowanie uczniów do efektywnego funkcjonowania w życiu społecznym oraz podejmowania samodzielnych decyzji w poczuciu odpowiedzialności za własny rozwój. Uczeń :

- kieruje się w codziennym życiu zasadami etyki i moralności,
- zna i stosuje zasady dobrych obyczajów i kultury bycia,
- szanuje siebie i innych, jest odpowiedzialny za siebie i innych,
- prezentuje aktywną postawę w promowaniu dbałości o środowisko naturalne,
- zna historię i kulturę własnego narodu i regionu oraz tradycje szkoły,
- przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny życia, a także ochrony przed chorobami zakaźnymi (np. COVID-19),
- zna i rozumie zasady współżycia społecznego,
- jest tolerancyjny,
- korzysta z różnych źródeł wiedzy i informacji, racjonalnie wykorzystuje narzędzia i technologie informatyczne,
- jest ambitny, kreatywny, odważny, samodzielny,
- posiada wiedzę na temat współczesnych zagrożeń społecznych i cywilizacyjnych, podejmuje odpowiedzialne decyzje w trosce o bezpieczeństwo własne i innych,
- zna zasady ochrony zdrowia psychicznego (w tym w sytuacji kryzysowej wywołanej epidemią COVID-19) oraz czynniki chroniące przed zagrożeniami wynikającymi z długotrwałej izolacji społecznej i reżimu sanitarnego),
- rozumie związek między pogorszeniem się stanu zdrowia psychicznego a podejmowaniem zachowań ryzykownych i problemów z tym związanych (np. stosowanie substancji psychoaktywnych, przemocy, uzależnień behawioralnych),
- potrafi współżyć w grupie rówieśniczej i społecznej, wykazując postawę szacunku i tolerancji,
- ma poczucie własnej wartości,
- podejmuje odpowiedzialne decyzje dotyczące własnego zdrowia, stylu życia i sposobu spędzania wolnego czasu,
- wykazuje postawę aktywności poprzez zaangażowanie w naukę, pracę i zabawę, ma rzetelną wiedzę o świecie i potrafi ją wykorzystać,
- zna historię i dziedzictwo kulturowe Polski, jest obywatelem świadomym swych praw i obowiązków,
- jest dobrze przygotowany do pełnienia wybranej przez siebie roli w społeczeństwie
- dąży do poznania samego siebie poprzez zrozumienie swoich uczuć, emocji i potrzeb.

5. Cele ogólne

Działalność wychowawcza w szkole i placówce polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganiu ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze:

- 1) **fizycznej** – ukierunkowanej na zdobycie przez ucznia i wychowanka wiedzy i umiejętności pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia i podejmowanie zachowań prozdrowotnych, w tym w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19,
- 2) **psychicznej** – ukierunkowanej na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej, osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności, ukształtowanie postaw sprzyjających rozwijaniu własnego potencjału, kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi uczniów, zdrowiu i dobrej kondycji psychicznej, poszerzanie kompetencji i świadomości znaczenia wsparcia w sytuacji kryzysowej osób z najbliższego otoczenia uczniów (rodziców, nauczycieli i wychowawców, specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rówieśników),
- 3) **społecznej** – ukierunkowanej na kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów i norm społecznych oraz dokonywania wyborów, a także doskonaleniu umiejętności wypełniania ról społecznych, kreowanie postaw pro społecznych w sytuacji kryzysowej (np. epidemia COVID-19),
- 4) **aksjologicznej** – ukierunkowanej na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia, rozwijanie poczucia odpowiedzialności społecznej w sytuacjach kryzysowych zagrażających całemu społeczeństwu (np. rozprzestrzenianie się epidemii COVID-19).

Działalność wychowawcza obejmuje w szczególności:

- 1) współdziałanie całej społeczności szkoły na rzecz kształtowania u uczniów wiedzy, umiejętności i postaw określonych w sylwetce absolwenta,
- 2) kształtowanie hierarchii systemu wartości, w którym zdrowie i odpowiedzialność za własny rozwój należą do jednych z najważniejszych wartości w życiu, a decyzje w tym zakresie podejmowane są w poczuciu odpowiedzialności za siebie i innych,
- 3) współpracę z rodzicami lub opiekunami uczniów w celu budowania spójnego systemu wartości oraz kształtowania postaw prozdrowotnych i promowania zdrowego stylu życia oraz zachowań proekologicznych,
- 4) wzmacnianie wśród uczniów i wychowanków więzi ze szkołą oraz społecznością lokalną,
- 5) kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole lub placówce, budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, wychowanków i wychowawców, a także nauczycieli, wychowawców i rodziców lub opiekunów, w tym wzmacnianie więzi z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami,

- 6) doskonalenie umiejętności nauczycieli i wychowawców w zakresie budowania podmiotowych relacji z uczniami oraz ich rodzicami lub opiekunami oraz warsztatowej pracy z grupą uczniów,
- 7) wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców oraz rodziców lub opiekunów,
- 8) kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym,
- 9) przygotowanie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze i sztuce narodowej i światowej,
- 10) wspieranie edukacji rówieśniczej i programów rówieśniczych mających na celu modelowanie postaw prozdrowotnych i prospołecznych
- 11) wykształcenie u uczniów, nauczycieli i rodziców postrzegania sytuacji kryzysowych jako szansy na „zmianę” mogącą przynieść trwałe wartości, np. umiejętność zapobiegania bezradności będącej początkiem pogorszenia kondycji psychicznej człowieka i jej negatywnych skutków

Działalność edukacyjna w szkole

polega na stałym poszerzaniu i ugruntowywaniu wiedzy i umiejętności u uczniów i wychowanków, ich rodziców lub opiekunów, nauczycieli i wychowawców z zakresu promocji zdrowia i zdrowego stylu życia.

Działalność edukacyjna obejmuje w szczególności:

- 1) poszerzenie wiedzy rodziców lub opiekunów, nauczycieli i wychowawców na temat prawidłowości rozwoju i zaburzeń zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, rozpoznawania wczesnych objawów używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, a także suplementów diet i leków w celach innych niż medyczne oraz postępowania w tego typu przypadkach,
- 2) rozwijanie i wzmacnianie umiejętności psychologicznych i społecznych uczniów,
- 3) doskonalenie kompetencji nauczycieli, wychowawców, rodziców w zakresie profilaktyki oraz rozpoznawania wczesnych symptomów depresji u dzieci i starszej młodzieży,
- 4) poszerzanie wiedzy uczniów, nauczycieli, rodziców na temat wpływu sytuacji kryzysowej (np. wywołanej pandemią COVID-19) na funkcjonowanie każdego człowieka oraz możliwości uzyskania pomocy w szkole i poza szkołą,
- 5) kształtowanie u uczniów umiejętności życiowych, w szczególności samokontroli, radzenia sobie ze stresem, rozpoznawania i wyrażania własnych emocji,

- 6) kształtowanie krytycznego myślenia i wspomaganie uczniów i wychowanków w konstruktywnym podejmowaniu decyzji w sytuacjach trudnych, zagrażających prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu,
- 7) poszerzanie wiedzy uczniów na temat metod zapobiegania rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19,
- 8) prowadzenie wewnątrzszkolnego doskonalenia kompetencji nauczycieli i wychowawców w zakresie rozpoznawania wczesnych objawów używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, oraz podejmowania szkolnej interwencji profilaktycznej,
- 9) doskonalenie kompetencji nauczycieli i wychowawców w zakresie profilaktyki używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, norm rozwojowych i zaburzeń zdrowia psychicznego wieku rozwojowego,

Działalność informacyjna w szkole

polega na dostarczaniu rzetelnych i aktualnych informacji, dostosowanych do wieku oraz możliwości psychofizycznych odbiorców, na temat zagrożeń i rozwiązywania problemów związanych z używaniem środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, wpływu niskiego poziomu kondycji psychicznej na funkcjonowanie w życiu, skierowanych do uczniów oraz ich rodziców lub opiekunów, a także nauczycieli i wychowawców oraz innych pracowników szkoły.

Działalność informacyjna obejmuje w szczególności:

- 1) dostarczenie aktualnych informacji nauczycielom, wychowawcom i rodzicom lub opiekunom na temat skutecznych sposobów prowadzenia działań wychowawczych i profilaktycznych związanych z przeciwdziałaniem używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych i innych zagrożeń cywilizacyjnych, a także działań podejmowanych na rzecz kompensowania negatywnych skutków przedłużającej się epidemii,
- 2) udostępnienie informacji o ofercie pomocy specjalistycznej dla uczniów i wychowanków, ich rodziców lub opiekunów w przypadku używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych,
- 3) udostępnienie informacji o ofercie pomocy specjalistycznej dla uczniów i wychowanków, ich rodziców lub opiekunów w przypadku obniżonej kondycji psychicznej, depresji, innych problemów psychologicznych i psychiatrycznych,
- 4) przekazanie informacji uczniom i wychowankom, ich rodzicom lub opiekunom oraz nauczycielom i wychowawcom na temat konsekwencji prawnych związanych z naruszeniem przepisów ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,

- 5) informowanie uczniów i wychowanków oraz ich rodziców lub opiekunów o obowiązujących procedurach postępowania nauczycieli i wychowawców oraz o metodach współpracy szkół i placówek z Policją w sytuacjach zagrożenia narkomanią.

Działalność profilaktyczna

Profilaktykę należy rozumieć jako interwencję wzmacniającą, korygującą i uzupełniającą wychowanie.

FORMY DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH

Profilaktyka powinna być prowadzona jest na trzech poziomach w zależności od stopnia ryzyka :

I Profilaktyka pierwszorzędowa

Adresowana jest do grupy niskiego ryzyka , czyli np. do całej społeczności szkolnej. Działania podejmowane w jej ramach kierowane są do ludzi zdrowych i wspomagają prawidłowe procesy rozwoju fizycznego i psychicznego. Mają na celu promocję zdrowego stylu życia, opóźnienie wieku inicjacji, a przez to zapobieganie lub zmniejszenie zasięgu zachowań ryzykownych. Na tym poziomie oddziaływać ważne jest rozwijanie różnorodnych umiejętności, które pozwala każdemu radzić sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi z przeżywanymi w związku z nimi emocjami. Realizatorami działań na tym poziomie są przede wszystkim nauczyciele wspierani przez pedagogów szkolnych lub psychologów, a terenem tych działań jest głównie szkoła.

II Profilaktyka drugorzędowa

Adresowana jest do grupy zwiększonego ryzyka, do osób przejawiających pierwsze objawy dysfunkcji (zaburzeń) np. uczniowie eksperymentujący ze środkami odurzającymi. Celem działań profilaktycznych na tym poziomie jest ograniczenie głębokości i czasu trwania dysfunkcji, tworzenie warunków, które umożliwiają wycofanie się z zachowań ryzykownych. Realizatorami tych działań są socjoterapeuci, psycholodzy szkolni, wykwalifikowani trenerzy na terenie szkół lub w poradniach psychologiczno – pedagogicznych.

III. Profilaktyka trzeciorzędowa

Adresowana jest do grupy wysokiego ryzyka czyli osób u których rozwinięte są symptomy choroby

(zaburzenia) np. uzależnionych od narkotyków. Działania prowadzone tym etapie maja na celu zablokowanie pogłębiania się procesu chorobowego i degradacji społecznej oraz

uniemożliwienie powrotu do normalnego życia w społeczeństwie. Z jednej strony przeciwdziałają nawrotom zaburzeń, z drugiej umożliwiają osobom uzależnionym prowadzenie życia akceptowanego społecznie. Na tym poziomie profilaktyka prowadzona jest przez lekarzy specjalistów, psychologów, psychoterapeutów, rehabilitantów, pracowników socjalnych

i specjalistów z zakresu resocjalizacji. Działania profilaktyczne prowadzone są równocześnie lub po zakończeniu specjalistycznej terapii. Na poziomie szkoły w realizacji programu uczestniczą nauczyciele przedmiotowi, nauczyciele wychowawcy, pielęgniarka szkolna oraz pedagodzy i psycholog szkolny we współpracy z organizacjami działającymi na rzecz oświaty i wychowania oraz w interesie szkoły, rodziców i młodzieży. Zgodnie z maksymą „lepiej zapobiegać niż leczyć” szkoła odpowiedzialna jest również za właściwe przygotowanie ucznia do funkcjonowania

w społeczeństwie, zarówno w szkole jak i poza nią, tak by proces nauczania, któremu podlegają uczniowie, przynosił pozytywne efekty nie tylko poprzez satysfakcjonujące wyniki w nauce, ale również w sferze rozwoju osobowego, emocjonalnego i interpersonalnego.

Działalność profilaktyczna obejmuje:

- 1) wspieranie wszystkich uczniów i wychowanków w prawidłowym rozwoju i zdrowym stylu życia oraz podejmowanie działań, których celem jest ograniczanie zachowań ryzykownych niezależnie od poziomu ryzyka używania przez nich środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych,
- 2) wspieranie uczniów i wychowanków, którzy ze względu na swoją sytuację rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są w wyższym stopniu narażeni na ryzyko zachowań ryzykownych,
- 3) wspieranie uczniów i wychowanków, u których rozpoznano wczesne objawy używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych lub występowania innych zachowań ryzykownych, które nie zostały zdiagnozowane jako zaburzenia lub choroby wymagające leczenia,
- 4) wspieranie uczniów i wychowanków, u których rozpoznano objawy depresji lub obniżenia kondycji psychicznej, a także prowadzenie działań profilaktycznych wobec wszystkich uczniów szkoły.

Działania te obejmują w szczególności:

1. realizowanie wśród uczniów i wychowanków oraz ich rodziców lub opiekunów programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego dostosowanych do potrzeb indywidualnych i grupowych oraz realizowanych celów profilaktycznych,
2. przygotowanie oferty zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, jako alternatywnej pozytywnej formy działalności zaspakajającej ważne potrzeby, w szczególności potrzebę podniesienia samooceny, sukcesu, przynależności i satysfakcji życiowej,

3. kształtowanie i wzmocnianie norm przeciwnych używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych przez uczniów, a także norm przeciwnych podejmowaniu innych zachowań ryzykownych,
4. poszerzenie kompetencji osób oddziałujących na uczniów (nauczycieli, rodziców, wychowawców, specjalistów) w zakresie wczesnego rozpoznawania objawów depresji,
5. doskonalenie zawodowe nauczycieli i wychowawców w zakresie realizacji szkolnej interwencji profilaktycznej w przypadku podejmowania przez uczniów i wychowanków zachowań ryzykownych,
6. włączanie, w razie potrzeby, w indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, o którym mowa w art. 127 ust. 3 ustawy Prawo oświatowe, działań z zakresu przeciwdziałania używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych.

W bieżącym roku szkolnym najważniejsze działania w pracy wychowawczej są ukierunkowane na:

- wspomaganie rozwoju ucznia w sferze emocjonalnej, społecznej i twórczej,
- wzbudzanie poczucia przynależności do grupy,
- odbudowanie i umacnianie u uczniów prawidłowego funkcjonowania w grupie społecznej w szkole, klasie (reintegracja),
- utrwalanie u uczniów świadomego respektowania reguł sanitarnych przyjętych na czas epidemii COVID-19,
- rozbudzanie poczucia własnej wartości, wiary we własne siły i możliwości,
- budowanie poczucia tożsamości regionalnej i narodowej,
- przeciwdziałanie przemocy, agresji i uzależnieniom,
- przeciwdziałanie pojawianiu się zachowań ryzykownych,
- troska o szeroko pojęte bezpieczeństwo podopiecznych, nauczycieli i rodziców.

Zadania profilaktyczne programu to:

- zapoznanie z normami zachowania obowiązującymi w szkole,
- znajomość zasad ruchu drogowego – bezpieczeństwo w drodze do szkoły,
- promowanie zdrowego stylu życia,
- kształtowanie nawyków prozdrowotnych,
- rozpoznawanie sytuacji i zachowań ryzykownych, w tym korzystanie ze środków psychoaktywnych (lekarstw bez wskazań lekarskich, papierosów, alkoholu i narkotyków),
- eliminowanie z życia szkolnego agresji i przemocy rówieśniczej,

- niebezpieczeństwa związane z nadużywaniem komputera, Internetu, telefonów komórkowych i telewizji,
- wzmacnianie poczucia własnej wartości uczniów, podkreślanie pozytywnych doświadczeń życiowych, pomagających młodym ludziom ukształtować pozytywną tożsamość,
- uczenie sposobów wyrażania własnych emocji i radzenia sobie ze stresem
- uczenie dbałości o zdrowie psychiczne oraz wzmacnianie poczucia oparcia w najbliższym środowisku (rodzina, nauczyciele, specjaliści) w sytuacjach trudnych.

6 . STRUKTURA ODDZIAŁYWAŃ WYCHOWAWCZYCH

1. Dyrektor szkoły:

- stwarza warunki dla realizacji procesu wychowawczego w szkole,
- sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne, dba o prawidłowy poziom pracy wychowawczej i opiekuńczej szkoły,
- inspiruje nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów,
- stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły,
- współpracuje z zespołem wychowawców, pedagogiem, psychologiem szkolnym, oraz Samorządem Uczniowskim, wspomaga nauczycieli w realizacji zadań,
- czuwa nad realizowaniem przez uczniów obowiązku szkolnego,
- nadzoruje zgodność działania szkoły ze statutem, w tym dba o przestrzeganie zasad oceniania, praw uczniów, kompetencji organów szkoły,
- motywuje nauczycieli i specjalistów do opracowania modelu wsparcia i pomocy uczniom przeżywającym trudności psychiczne,
- stwarza warunki do poszukiwania optymalnych rozwiązań w zakresie budowania systemu działań wspierających kondycję psychiczną uczniów,
- inspiruje wszystkie grupy społeczności szkolnej do budowania dobrych wzajemnych relacji w środowisku szkolnym, jako czynnika zwiększającego skuteczność i efektywność udzielanego wsparcia,
- stwarza warunki do przestrzegania w szkole „Wytycznych MEiN, MZ i GIS” obowiązujących w okresie pandemii, zapewnia równowagę pomiędzy wymaganiami reżimu sanitarnego a działaniami chroniącymi zdrowie psychiczne uczniów (*patrz: Raport Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego”*),
- dostosowuje ofertę zajęć pozalekcyjnych do oczekiwań uczniów w celu stworzenia warunków do realizacji pasji, udziału z zajęciach sportowych, kontaktu z przyrodą, a także kontaktu bezpośredniego uczniów ze sobą, z zachowaniem zasad sanitarnych,
- dokonuje analizy obciążeń nauczycieli, wychowawców i pedagogów czynnościami formalnymi (np. prowadzeniem dokumentacji uzupełniającej, sprawozdań), w miarę

możliwości redukuje ich ilość, analizuje dotychczasowe procedury i regulaminy, aby odciążyć kadrę na rzecz tworzenia warunków do nawiązywania indywidualnych relacji z uczniami i klasami

- czuwa nad wykorzystaniem lekcji wychowawczych do budowania systemu wsparcia psychicznego uczniów –*rekomendowane są „zwykłe rozmowy, zainteresowanie przeżyciami uczniów, proste zabawy integracyjne, wstępne rozpoznanie dotyczące liczby uczniów o bardzo złej kondycji psychicznej”*,
- czuwa nad intensyfikowaniem współpracy nauczycieli i wychowawców z pedagogiem, psychologiem szkolnym oraz pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych w celu szybkiego i skutecznego reagowania na zaobserwowane problemy uczniów,
- czuwa nad wykonywaniem zadań przez specjalistów szkoły – pedagog, psycholog i inni specjaliści powinni aktywnie włączać się do bezpośredniej pracy profilaktycznej i bezpośredniego wsparcia uczniów i rodziców, służyć doradztwem dla nauczycieli, wspierać ich w identyfikowaniu problemów uczniów i prowadzeniu z uczniami zajęć wspierających, integracyjnych, profilaktycznych,
- inicjuje utworzenie systemu wsparcia nauczycieli, wychowawców, innych psychologów czy pedagogów, którym trudno jest wspierać uczniów z uwagi na to, że sami przeżywają stan silnego przygnębienia epidemią, przemęczenia lub przechodzą inny kryzys psychiczny
- nadzoruje realizację Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego.

2. Rada pedagogiczna:

- uczestniczy w diagnozowaniu pracy wychowawczej szkoły i potrzeb w zakresie działań profilaktycznych, w tym w zakresie działań wspierających kondycję psychiczną uczniów po okresie długotrwałej nauki zdalnej i izolacji od bezpośrednich kontaktów z rówieśnikami,
- dostosowuje wymagania związane z realizacją podstawy programowej do zmniejszonej efektywności kształcenia wynikającej z osłabionej kondycji psychicznej uczniów oraz niższej efektywności zdalnego nauczania (*patrz: Raport Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego”*),
- dokonuje wyboru programów profilaktycznych wspierających uczniów psychicznie i uczących umiejętności radzenia sobie z wyzwaniami czasu epidemii oraz adaptacji do zmieniających się warunków nauki,
- opracowuje projekt programu wychowawczo-profilaktycznego i uchwała go w porozumieniu z Radą rodziców,

- opracowuje i zatwierdza dokumenty i procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją i przestępczością, a także depresją,
- uczestniczy w realizacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego,
- uczestniczy w ewaluacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego.

Do zadań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w szkole i placówce należy w szczególności:

- rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów;
- określanie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
- rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły lub placówki;
- podejmowanie działań sprzyjających rozwojowi kompetencji oraz potencjału uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się i poprawy ich funkcjonowania;
- współpraca z poradnią w procesie diagnostycznym i postdiagnostycznym, w szczególności w zakresie oceny funkcjonowania uczniów, barier i ograniczeń w środowisku utrudniających funkcjonowanie uczniów i ich uczestnictwo w życiu, szkoły lub placówki oraz efektów działań podejmowanych w celu poprawy funkcjonowania ucznia oraz planowania dalszych działań.

Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w szkole prowadzą w szczególności: **obserwację pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy z uczniami** mającą na celu rozpoznanie u uczniów:

- trudności w uczeniu się, w tym w przypadku uczniów klas I–III szkoły podstawowej deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych oraz ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań - szczególnych uzdolnień,
- wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami.
- trudności w uczeniu się, a także potencjału ucznia i jego zainteresowań - szczególnych uzdolnień,
- wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami.

3. Nauczyciele:

- współpracują z wychowawcami klas, innymi nauczycielami, pedagogiem, psychologiem, innymi specjalistami w zakresie realizacji zadań wychowawczych i profilaktycznych, uczestniczą w realizacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego,
- reagują na obecność w szkole osób obcych, które swoim zachowaniem stwarzają zagrożenie dla ucznia,
- reagują na przejawy depresji, agresji, niedostosowania społecznego i uzależnień uczniów,
- przestrzegają obowiązujących w szkole procedur postępowania w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją i przestępczością, a także depresją i innymi negatywnymi skutkami epidemii COVID-19,
- przestrzegają reguł sanitarnych określonych w „Wytycznych MEiN, MZ, GIS”, obowiązujących w szkole w okresie epidemii COVID-19,
- udzielają uczniom pomocy w przezwyciężaniu niepowodzeń szkolnych, skutków długotrwałej izolacji społecznej, ograniczeń i nieprzewidywalnych zmian związanych z epidemią COVID-19,
- zapewniają atmosferę współpracy, zaufania, otwartości, wzajemnego wspomagania,
- kształcą i wychowują dzieci w duchu patriotyzmu i demokracji,
- rozmawiają z uczniami i rodzicami o zachowaniu i frekwencji oraz postępach w nauce na swoich zajęciach,

4. Wychowawcy klas:

- diagnozują sytuację wychowawczą w klasie, zapewniają atmosferę współpracy, zaufania, otwartości, wzajemnego wspomagania,
- rozpoznają potrzeby uczniów w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, w tym zagrożenia wynikające z długotrwałej izolacji społecznej w okresie epidemii COVID-19,
- rozpoznają indywidualne potrzeby rozwojowe uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych,
- na podstawie dokonanego rozpoznania oraz celów i zadań określonych w Szkolnym Programie Wychowawczo-Profilaktycznym opracowują plan pracy wychowawczej dla klasy na dany rok szkolny, uwzględniając specyfikę funkcjonowania zespołu klasowego i potrzeby uczniów,

- przygotowują sprawozdanie z realizacji planu pracy wychowawczej i wnioski do dalszej pracy,
- zapoznają uczniów swoich klas i ich rodziców z prawem wewnątrzszkolnym i obowiązującymi zwyczajami, tradycjami szkoły,
- są członkami zespołu wychowawców i wykonują zadania zlecone przez przewodniczącego zespołu,
- oceniają zachowanie uczniów swojej klasy, zgodnie z obowiązującymi w szkole procedurami - uwzględniają trudności w funkcjonowaniu uczniów w szkole wynikające z długotrwałego trwania w stanie epidemii COVID-19,
- współpracują z innymi nauczycielami uczącymi w klasie, rodzicami uczniów, pedagogiem szkolnym oraz specjalistami pracującymi z uczniami o specjalnych potrzebach,
- wspierają uczniów potrzebujących pomocy, znajdujących się w trudnej sytuacji,
- rozpoznają oczekiwania swoich uczniów i ich rodziców,
- dbają o dobre relacje uczniów w klasie, utrzymywanie kontaktów rówieśniczych, rozwijanie wzajemnej pomocy i współpracy grupowej,
- podejmują działania profilaktyczne w celu przeciwdziałania niewłaściwym zachowaniom podopiecznych,
- współpracują z sądem, policją, innymi osobami i instytucjami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży,
- podejmują działania w zakresie poszerzania własnych kompetencji wychowawczych.

5. Pedagog szkolny/psycholog:

- diagnozuje środowisko wychowawcze, w tym stan kondycji psychicznej uczniów,
- uczestniczy w poszukiwaniu nowych rozwiązań na rzecz budowania szkolnego systemu ochrony zdrowia psychicznego uczniów,
- zapewnia uczniom pomoc psychologiczną w odpowiednich formach,
- współpracuje z rodzicami uczniów potrzebującymi szczególnej troski wychowawczej lub stałej opieki, wsparcia psychologicznego,
- zabiega o różne formy pomocy wychowawczej i materialnej dla uczniów,
- współpracuje z rodzicami w zakresie działań wychowawczych i profilaktycznych, udziela pomocy psychologiczno-pedagogicznej rodzicom uczniów,
- współpracuje z placówkami wspierającymi proces dydaktyczno-wychowawczy szkoły i poszerzającymi zakres działań o charakterze profilaktycznym, w tym z poradnią psychologiczno-pedagogiczną,

- wspiera nauczycieli, wychowawców, inne osoby pracujące z uczniami w identyfikacji problemów uczniów, w tym wczesnych objawów depresji, a także w udzielaniu im wsparcia,
- rozwija współpracę z nauczycielami, wychowawcami, a także pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych w celu szybkiego i skutecznego reagowania na zaobserwowane problemy uczniów,
- aktywnie włącza się do bezpośredniej pracy profilaktycznej i bezpośredniego wsparcia uczniów i rodziców, służy doradztwem dla nauczycieli, wspiera ich w identyfikowaniu problemów uczniów i prowadzeniu z uczniami zajęć wspierających, integracyjnych, profilaktycznych,
- wspiera nauczycieli, wychowawców, innych psychologów czy pedagogów, którym trudno jest wspierać uczniów w związku z tym, że sami przeżywają stan silnego przygnębienia epidemią, przemęczenia lub przechodzą inny kryzys psychiczny (*patrz: Raport Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego”*),
- promuje budowanie dobrych, wzajemnych relacji pomiędzy wszystkimi grupami społeczności szkolnej, jako czynnika zwiększającego skuteczność i efektywność udzielanego wsparcia

7. Rodzice:

- współtworzą Szkolny Program Wychowawczo-Profilaktyczny,
- uczestniczą w diagnozowaniu pracy wychowawczej szkoły,
- uczestniczą w poszukiwaniu nowych rozwiązań na rzecz budowania szkolnego systemu ochrony zdrowia psychicznego uczniów,
- uczestniczą w wywiadówkach organizowanych przez szkołę,
- zasięgają informacji na temat swoich dzieci w szkole,
- współpracują z wychowawcą klasy i innymi nauczycielami uczącymi w klasie,
- dbają o właściwą formę spędzania czasu wolnego przez uczniów,
- Rada Rodziców – uchwała w porozumieniu z Radą Pedagogiczną Szkolny Program Wychowawczo-Profilaktyczny

8. Samorząd uczniowski:

- jest inspiratorem i organizatorem życia kulturalnego uczniów szkoły, działalności oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem,

- uczestniczy w diagnozowaniu sytuacji wychowawczej szkoły,
- uczestniczy w poszukiwaniu nowych rozwiązań na rzecz budowania szkolnego systemu ochrony zdrowia psychicznego uczniów,
- współpracuje z Zespołem Wychowawców i Radą Pedagogiczną,
- prowadzi akcje pomocy dla potrzebujących kolegów,
- reprezentuje postawy i potrzeby środowiska uczniowskiego,
- propaguje ideę samorządności oraz wychowania w demokracji,
- dba o dobre imię i honor szkoły oraz wzbogaca jej tradycję,
- może podejmować działania z zakresu wolontariatu.

7. GŁÓWNE ZADANIA WYCHOWAWCZE I PROFILAKTYCZNE SZKOŁY:

Działania	Treści	Osoby odpowiedzialne za realizację
Rozwój intelektualny ucznia	• Pomoc w odkrywaniu własnych możliwości, predyspozycji, talentów. • Rozwijanie twórczego i krytycznego myślenia. • Budzenie ciekawości poznawczej. • Rozwijanie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji. • Stwarzanie możliwości dalszego rozwoju uczniom z deficytami rozwojowymi oraz niepełnosprawnymi	Wszyscy nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy szkolni , psycholog
Rozwój emocjonalny i społeczny ucznia	• Pomoc w rozpoznawaniu swoich mocnych i słabych stron. • Kształowanie umiejętności akceptowania siebie. • Pomoc w określaniu i nazywaniu uczuć oraz innych stanów emocjonalnych. • Promowanie postaw asertywnych. Kształowanie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach	Wszyscy nauczyciele, wychowawcy, psycholog, pedagodzy szkolni, pracownicy PPP

	• Kształtowanie umiejętności komunikowania się i funkcjonowania w grupie. • Integrowanie młodzieży w obrębie klasy, szkoły. • Kształtowanie tolerancji i szacunku wobec innych. • Promowanie postaw koleżeństwa, przyjaźni, współpracy. • Rozbudzanie empatii i zrozumienia dla innych. • Kształtowanie postaw prorodzinnych. • Wdrażanie do właściwego, kulturalnego zachowania w szkole i poza szkołą. • Przeciwdziałanie wszelkim przejawom agresji. • Przygotowanie do trafnego wyboru dalszej drogi edukacyjnej, zawodowej.	
Wychowanie patriotyczne i obywatelskie	• rozwijanie szacunku dla tradycji narodu, państwa, środowiska lokalnego i szkoły. • Poznawanie historii naszej miejscowości i regionu. • Poznawanie historii i tradycji narodowej. • Przygotowanie uczniów do aktywnego i	Wszyscy nauczyciele, wychowawcy, psycholog, pedagodzy szkolni.

	świadomego uczestnictwa w życiu społeczeństwa demokratycznego. • Rozwijanie u młodzieży świadomości prawnej. • Rozwijanie samorządności uczniowskiej. • Propagowanie etyki życia gospodarczego,	
Edukacja zdrowotna i ekologiczna	• Kształtowanie właściwych nawyków zdrowotnych i higienicznych. • Promocja zdrowego stylu życia, rozbudzanie zainteresowań sportowych i turystyczno-rekreacyjnych. • Uświadamianie zagrożeń cywilizacyjnych i ukazywanie sposobów zapobiegania im. • Kształtowanie postawy dbałości o swoje najbliższe otoczenie. • Uświadamianie zagrożeń wynikających z chorób zakaźnych (w tym w szczególności z Covid-19) i zasad profilaktyki w życiu codziennym	Wszyscy nauczyciele, psycholog, pedagodzy szkolni, pielęgniarka szkolna
Wychowanie do uczestnictwa w kulturze	• Kształtowanie wrażliwości w odbiorze dóbr kulturowych. • Zachęcanie do aktywnego uczestnictwa w kulturze. • Organizowanie wyjść i	Wszyscy nauczyciele, wychowawcy, psycholog, pedagodzy szkolni, bibliotekarze

	udział w wydarzeniach kulturalnych o walorach poznawczych i artystycznych.	
Kształtowanie postawy życia wolnego od uzależnień	Dotyczące uczniów: • Kształtowanie umiejętności radzenia sobie z stresem • Kształtowanie umiejętności wykorzystania czasu wolnego • Wskazanie alternatyw dla prowokowanej zmiany stanu świadomości w celu uzyskania stanu odprężenia i relaksu • Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym i pozaszkolnym ucznia Dotyczące rodziców: • współpraca z rodzicami lub opiekunami uczniów i wychowanków w celu budowania postawy prozdrowotnej i zdrowego stylu życia; • kształtowanie hierarchii systemu wartości, w którym zdrowie należy do jednych z najważniejszych wartości w życiu; • podnoszenie kompetencji i wiedzy z zakresu problemów rozwojowych dzieci Dotyczące nauczycieli : • wzmacnianie wśród uczniów i	Wszyscy nauczyciele, psycholog, pedagogi szkolni, pielęgniarka szkolna

	wychowanków więzi ze szkołą lub placówką oraz społecznością lokalną, • kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole lub placówce • budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, wychowanków i wychowawców, a także nauczycieli, wychowawców i rodziców lub opiekunów, w tym wzmacnianie więzi z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami; • doskonalenie umiejętności nauczycieli i wychowawców w zakresie budowania podmiotowych relacji z uczniami, wychowankami oraz ich rodzicami lub opiekunami oraz warsztatowej pracy z grupą uczniów lub wychowanków, • wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców Działania informacyjne: • udostępnienie Informacji o placówkach, ośrodkach służących pomocy	

	uzależnionym	
Ochrona zdrowia psychicznego	• Poszerzanie wiedzy uczniów na temat wpływu sytuacji kryzysowej na funkcjonowanie w szkole oraz możliwości uzyskania pomocy w szkole i poza szkołą • Wspieranie uczniów, u których rozpoznano objawy depresji lub obniżenia kondycji psychicznej • Odbudowanie i umacnianie u uczniów prawidłowych relacji w grupie klasowej, poczucia wspólnoty (reintegracja)	

Ewaluacja programu

polega na systematycznym gromadzeniu informacji na temat prowadzonych działań, w celu ich modyfikacji i podnoszenia skuteczności programu wychowawczo-profilaktycznego. Ewaluacja przeprowadzana będzie poprzez:

- 1) obserwację zachowań uczniów i zachodzących w tym zakresie zmian,
- 2) analizę dokumentacji,
- 3) przeprowadzanie ankiet, kwestionariuszy wśród uczniów, rodziców i nauczycieli,
- 4) rozmowy z rodzicami,
- 5) wymianę spostrzeżeń w zespołach wychowawców i nauczycieli,
- 6) analizy przypadków.

Ewaluacji dokonuje się po każdym roku szkolnym formując rekomendacje i wnioski do dalszej pracy.

8 AKSJOLOGICZNE PODSTAWY ODDZIAŁYWAŃ DYDAKTYCZNO - WYCHOWAWCZYCH

Nauczyciele w szkole zobowiązani są do realizowania tych celów mających charakter wychowawczy i profilaktyczny w szczególności poprzez:

- wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu, szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele);
- wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej,
- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym i odpowiedzialności za zbiorowość

9.DZIAŁANIE OPIEKUŃCZE, WYCHOWACZE I BEZPIECZEŃSTWO UCZNIÓW

Szkoła realizuje również działania wychowawcze i profilaktyczne poprzez stworzenie prawidłowych warunków do nauki i bezpieczeństwa z uwzględnieniem potrzeb fizycznych i psychicznych uczniów. Nasza szkoła:

- zapewnia uczniom bezpieczeństwo w trakcie zajęć szkolnych na terenie szkoły lub poza budynkiem szkoły,
- zabezpiecza doraźną pomoc medyczną,
- zapewnia uczniom warunki do rozwoju kultury fizycznej, kształtuje nawyki uprawiania sportu, turystyki i innych form aktywnego wypoczynku,
- organizuje pomoc materialną dla uczniów, wymagających wsparcia materialnego,
- zapewnia uczniom, w zależności od potrzeb, różnorodne zajęcia , w tym dydaktyczno-wyrównawcze, rozwijające uzdolnienia, specjalistyczne,
- współpracuje z instytucjami wspierającymi pracę szkoły w zakresie: - diagnozy i terapii uczniów, - psychoedukacji i profilaktyki, - zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony, - wspomaganie uczniów w trudnej sytuacji życiowej
- współpracuje z instytucjami zapewniającymi bezpieczeństwo (POLICJA, Straż Pożarna, Straż Miejska,)
- współpracuje z rodzicami uczniów w celu optymalizacji działań wychowawczych,
- prewencyjnych oraz korygujących, z uwzględnieniem potrzeb i sytuacji uczniów oraz oczekiwań rodziców w celu zapewnienia pełnego bezpieczeństwa w rozwoju fizycznym i psychicznym. W wypadku wystąpienia sytuacji zagrażających bezpieczeństwu uczniów szkoła działa w oparciu o opracowane Procedury.

10. CZYNNIKI RYZYKA I CZYNNIKI CHRONIĄCE – ANALIZA ZASOBÓW

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Czynniki chroniące nie usuwają negatywnych doświadczeń lub niekorzystnych czynników z życia dorastającego człowieka, lecz pomagają mu zmagać się z nimi z dobrym skutkiem.

Działanie czynników chroniących polega na zwiększaniu ogólnej odporności młodego człowieka, wyzwalaniu motywacji i energii do walki z przeciwnościami, czyli, innymi słowy, polega na uruchamianiu procesów odwrotnych do tych, które prowadzą do choroby, zaburzeń zachowania lub nieprzystosowania.

Szkoła Podstawowa :

Mała, kameralna szkoła zapewniająca uczniom możliwość indywidualnego kontaktu z nauczycielem. Szkoła posiada 6 sal lekcyjnych, świetlice, pracownię komputerową, ICIM - Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej, salę gimnastyczną, salę do areobiku, siłownię, boisko, gabinet pedagoga i psychologa, gabinet pielęgniarki i sklepik.

Kameralność pozytywnie wpływa na bezpieczeństwo oraz możliwość nadzorowania zachowań uczniów i podjęcia szybkiej interwencji na wypadek trudności. Większość dzieci zna się z widzenia, kontaktują się ze sobą. Uczniowie aktywnie włączają się w życie szkoły, prężnie działa samorząd szkolny. Organizowane są wyjścia do teatru, kina, galerii, wycieczki edukacyjne”, działa chór szkolny, nauczyciele organizują dzieciom zajęcia pozalekcyjne. Uczniowie mogą korzystać z obiadów w szkole. Szczególną opieką otoczone są dzieci z niepełnosprawnościami. Dzieci mają możliwość korzystania ze stołówki, świetlicy i biblioteki szkolnej. .Od roku 2021/22 po stronie SP nr 22 zorganizowano oddzielny gabinet pedagogiczno-psychologiczny dostosowany Uczniowie aktywnie uczestniczą w zawodach, konkursach, olimpiadach odnosząc znaczące sukcesy. Prace dzieci prezentowane są w holu szkoły, korytarze pełne są również dyplomów, prac plastycznych i dowodów na działania dzieci, nie tylko tych odnoszących sukcesy w konkursach. Działania szkoły i uczniów prezentowane są sukcesywnie na stronie internetowej szkoły. Prężnie działa biblioteka szkolna, która posiada znakomity księgozbiór literatury dzieci i młodzieży. Propagowane jej czytelnictwo, konkursy literackie, czytelnicze. Szkoła współpracuje także z Książnicą Beskidzką. W ramach pracy zespołu przedmiotowego pedagogów i biblioteki, uczniowie uczestniczą w programie biblioterpii. Rodzice aktywnie angażują się w działania na rzecz szkoły.

Liceum Ogólnokształcące:

Liceum Ogólnokształcące Z Oddziałami Dwujęzycznymi im.S.Żeromskiego- jedna z najlepszych szkół w mieście, od lat ciesząca się zainteresowaniem kandydatów. Uczniowie mogą wybrać naukę w jednym z 5 oddziałów profilowanych LO, gdzie jeden z nich jest zawsze klasą dwujęzyczną z językiem angielskim. Od roku 2014 Zespół Szkół

Ogólnokształcących im. S. Żeromskiego jest szkołą współpracującą z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Szkoła posiada pracownie przedmiotowe, multimedialne centrum informacji (MCI) sklepik szkolny oraz pomieszczenie do nauki i relaksu dla młodzieży. Wyposażona w zmodernizowane, zewnętrzne boisko szkolne z bieżnią. W budynku znajduje się również siłownia, sala do areobiku oraz sala gimnastyczna z szatniami. W gabinecie pielęgniarki szkolnej młodzież może uzyskać pomoc medyczną. Wśród uczniów są również osoby niepełnosprawne, którym szkoła stwarza warunki do indywidualnego rozwoju oraz aktywnie działa na rzecz integracji z pełnosprawnymi rówieśnikami. Szkoła prezentuje wysoki poziom nauczania. Wyróżniona brązową i srebrną tarczą rankingu „Perspektyw”. W zasobach kadrowych szkoły są specjaliści z różnych obszarów pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: pedagogzy, psycholog szkolny, specjaliści do pracy z uczniami w spectrum autyzmu, terapeuta pedagogiczny, glottodydaktycy nauczania języka polskiego jako obcego. Uczniowie mogą skorzystać także z pomocy doradcy zawodowego. Nasi uczniowie odnoszą znaczące sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych i konkursach sportowych. Uczniowie angażują się również w działania kulturalne – młodzież bierze udział w konkursach muzycznych, literackich, recytatorskich, teatralnych. Prezentują swoje umiejętności w czasie licznych imprez szkolnych. Tradycją szkoły jest marcowy „Festiwal Nauki”, podczas którego uczniowie, nauczyciele, rodzice i zaproszeni goście dzielą się swoją wiedzą w ramach prelekcji, wykładów czy zajęć warsztatowych. Biblioteka szkolna wyposażona jest w bogaty i różnorodny księgozbiór, organizuje dla uczniów ciekawe spotkania, prelekcje czy konkursy.

W bibliotece uczniowie mogą również skorzystać z wygodnej kanapy czytelnika czy stoisk komputerowych. Uczniowie mogą zaprezentować swoje prace w galerii prac uczniowskich znajdującej się również w bibliotece. W szkole prężnie działa chór szkolny, kółko z historii sztuki, Szkolne Koło PCK, Szkolne Koło Caritas oraz szkolny wolontariat we współpracy ze SP. Organizowane są liczne wyjazdy w ramach wymiany międzyszkolnej o charakterze międzynarodowym: Polska – Niemcy, Polska – Włochy, od 2016 roku współpracujemy również ze szkołą w Izraelu. Szkoła bierze udział w programie Erasmus. W ramach programu uczniowie odwiedzili szkoły w Bułgarii, Turcji, Rumunii. Szkoła ma bardzo dobre wyniki egzaminów zewnętrznych, uczniowie z powodzeniem kontynuują naukę na kolejnym etapie edukacyjnym i na uczelniach wyższych.

DIAGNOZA CZYNNIKÓW RYZYKA I CZYNNIKÓW CHRONIĄCYCH na rok szkolny 2020/21 – badania ankietowe wśród uczniów SP, LO, rodziców SP i LO oraz nauczycieli pracujących w szkole

1. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące w SP – załącznik nr 1
2. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące – załącznik nr 2
3. Wykaz zadań na rok szkolny 2021/ 22 załącznik nr 3 (SP), załącznik nr 4 (LO)

**PROCEDURY I ZASADY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH
PROBLEMOWYCH**

PROCEDURA „NIEBIESKIEJ KARTY”

1. „Niebieska Karta” zakłada nauczyciel (pedagog lub psycholog szkolny), który stwierdza, że w rodzinie ucznia dochodzi do przemocy (decyzję o założeniu „Niebieskiej Karty” warto podjąć po konsultacjach oraz w porozumieniu z zespołem wychowawczym szkoły).
2. Wszczęcie i prowadzenie procedury „Niebieskiej Karty” nie wymaga zgody osoby, co do której istnieje podejrzenie, że została dotknięta przemocą.
3. Wszczęcie procedury następuje poprzez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie (wypełnienie formularza jest również możliwe bez jej udziału).
4. W przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec niepełnoletniego ucznia, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury, przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego.
5. Jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka są rodzice lub opiekunowie prawni, działania z udziałem ucznia przeprowadza się w obecności innej, pełnoletniej osoby najbliższej.
6. Działania z udziałem dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięte przemocą w rodzinie, powinny być prowadzone (w miarę możliwości) w obecności pedagoga szkolnego lub psychologa.
7. Po wypełnieniu formularza : „Niebieska Karta – A” osobie, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz „Niebieska Karta B
8. W przypadku, gdy przemoc w rodzinie dotyczy niepełnoletniego ucznia, formularz „Niebieska Karta – B” przekazuje się rodzicowi lub opiekunowi prawnemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie.
9. Formularza „Niebieska Karta – B” nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.
10. Wypełniony formularz „ Niebieska Karta – A” (oryginał) szkoła przekazuje przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie (MOPS, Bielsko – Biała, ul K. Miarki 11), w terminie nie później niż 7 dni od wszczęcia procedury.
11. Kopia formularza pozostaje w szkole.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU PODEJRZENIA, ŻE NA TERENIE SZKOŁY ZNAJDUJE SIĘ UCZEŃ POD WPŁYWEM ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH.

1. Pracownik szkoły powiadamia o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy lub pedagoga / psychologa /dyrekcję szkoły.
2. Odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
3. Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu zdrowia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej. Lekarz decyduje o dalszym trybie postępowania – konieczności udzielenia specjalistycznej pomocy lub o możliwości kontynuowania niniejszej procedury.

Pracownik szkoły dokonuje sprawdzenia czy rodzice/opiekunowie prawni ucznia wyrazili zgodę na **wykonanie badania pod kątem obecności środków psychoaktywnych** bez konieczności ich obecności przy badaniu.

W przypadku wyrażenia zgody - odpowiednie służby (Policja, Pogotowie) **wykonują badanie na obecność środków psychoaktywnych i** w razie konieczności szkoła zawiadamia rodziców/opiekunów prawnych.

W przypadku braku zgody – szkoła zobowiązana jest do zaniechania zamiaru przebadania ucznia, aż do czasu przyjazdu rodzica/opiekuna prawnego na miejsce zdarzenia. Dalszy tryb postępowania jest ustalany pomiędzy rodzicami/opiekunami prawnymi a dyrekcją szkoły.

W przypadku ucznia będącego pod wpływem środków psychoaktywnych– **jeżeli rodzice odmawiają przyjazdu, a uczeń jest agresywny wobec kolegów, nauczycieli, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorznięcia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych** – szkoła zawiadamia najbliższą jednostkę Policji.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA, GDY NAUCZYCIEL PODEJRZEWA, ŻE UCZEŃ POSIADA PRZY SOBIE SUBSTANCJĘ PRZYPOMINAJĄCĄ NARKOTYK

1. Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ew. innych przedmiotów budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczycielowi nie wolno (nie ma prawa) samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczki ucznia - jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla Policji!
2. O swoich spostrzeżeniach nauczyciel powiadamia dyrekcję szkoły.
3. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu rodziców/opiekunów ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
3. W przypadku, gdy uczeń na prośbę nauczyciela nie chce przekazać substancji, ani pokazać zawartości teczki, szkoła wzywa Policję, która po przyjeździe przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
4. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim jej zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki Policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

PROCEDURA WOBEC SPRAWCY CZYNU KARALNEGO/ PRZESTĘPSTWA

1. W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat należy zawiadomić Policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia, prokuratora lub Policję.
2. niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
3. ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia
4. przekazanie sprawcy (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły, lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę, powiadomienie rodziców ucznia,
5. niezwłoczne powiadomienie Policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.), lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana,
6. zabezpieczenie ewentualnych dowodów przestępstwa, lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich Policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły używa noża i uciekając porzuca go lub porzuca jakiś przedmiot pochodzący z kradzieży).

PROCEDURA WOBEC UCZNI, KTÓRY STAŁ SIĘ OFIARĄ CZYNU KARALNEGO

Nauczyciel/wychowawca będący na miejscu zdarzenia zobowiązany jest do:

- udzielenia pierwszej pomocy (pomocy przedmedycznej), bądź zapewnienia jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza, ewentualnie karetki pogotowia w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń,
- niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- powiadomienie rodziców ucznia,
- niezwłoczne wezwanie Policji w przypadku, kiedy sprawa jest poważna i niezbędne jest profesjonalne zabezpieczenie śladów przestępstwa, ustalenie okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.
- W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów, należy zapewnić bezpieczeństwo przebywającym na terenie szkoły osobom, uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać Policję.

PROCEDURA NA WYPADEK PRÓB SAMOBÓJCZYCH BĄDŹ INNYCH ZACHOWAŃ AUTODESTRUKCYJNYCH UCZNIĄ

Postępowanie w przypadku stwierdzenia występowania u wychowanka czynników wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych:

O wysokim ryzyku zachowań samobójczych świadczyć może wystąpienie przynajmniej jednego z poniższych czynników:

- Mówienie o poczuciu beznadziejności, bezradności, braku nadziei
- Mówienie wprost o samobójstwie, pisanie listów pożegnalnych
- Pozbywanie się osobistych, cennych dla uczniów przedmiotów
- Unikanie kontaktów, także z bliskimi kolegami, izolacja, nadmierny dystans społeczny
- Zaniechanie zajęć, które dotychczas sprawiały uczniowi dużą satysfakcję
- Używanie takich form językowych, wyrażań, które mówią o jakimś krańcowym momencie w czasie, wiążą się z końcem, odejściem, etc.
- Przejawianie dużych zmian nastroju, występowanie zachowań nietypowych, nieadekwatnych
- Zaprzestanie dbałości o higienę osobistą i wygląd, zmiana nawyków zachowania
- Kłopoty ze snem, bezsenność, brak apetytu
- Przejawianie zachowań ryzykownych: autoagresja, spożywanie środków psychostymulujących

Działania zapobiegawcze; uprzedzające:

- ścisła współpraca i regularna wymiana informacji na temat kondycji psychicznej i funkcjonowania psychospołecznego uczniów na linii wychowawca- psycholog-pedagog,
- praca psychokorekcyjna i socjoterapeutyczna w zespołach klasowych, grupach wychowawczych realizowana przez psychologa i pedagoga szkolnego
- indywidualna pomoc psychologiczna i psychoterapeutyczna dla uczniów predysponowanych bądź manifestujących objawy subdepresyjne, myśli rezygnacyjne, etc.
- podejmowanie konsultacji rodzinnych, diagnoza zachowań ucznia w kontekście relacji rodzinnych, klimatu emocjonalnego w domu rodzinnym i więzi z najbliższymi.

POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU POWZIĘCIA INFORMACJI, ŻE WYCHOWANEK ZAMIERZA POPEŁNID SAMOBÓJSTWO (INFORMACJA OD UCZNIĄ, KOLEGÓW, RODZINY, OSÓB POSTRONNYCH)

Po zdiagnozowaniu sytuacji zagrożenia powołany zostaje zespół kryzysowy w składzie: wychowawca, dyrektor szkoły, pedagog, psycholog.

Zespół od chwili uzyskania takiej informacji :

- Nie pozostawia wychowanka znajdującego się w kryzysie samego i próbuje przeprowadzić go w bezpieczne miejsce
- Podejmuje próby oceny realności zagrożenia (wywiad z osobą informującą bądź samym wychowankiem)
- Wychowanek winien natychmiast zostać objęty indywidualną opieką psychologiczną i psychoterapeutyczną z uwzględnieniem psychologicznej diagnozy realności działań samobójczych
- Zespół informuje o zaistniałej sytuacji i zagrożeniu rodziców, sugerując rozwiązania związane z podjęciem opieki psychiatrycznej bądź hospitalizacji psychiatrycznej
- Przekazuje dziecko pod opiekę rodziców a jeśli przyczyną jest sytuacja domowa wychowanka podejmuje współpracę z instytucjami (PZP, Policja, etc.)
- należy podpisać z uczniem tzw. „Kontrakt na Życie” w celu zminimalizowania ryzyka podjęcia próby samobójczej

POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU POWZIĘCIA INFORMACJI, ŻE WYCHOWANEK PODJĄŁ PRÓBĘ SAMOBÓJCZĄ (POZA SZKOŁĄ)

Po uzyskaniu informacji o zagrożeniu zostaje powołany zespół kryzysowy w składzie: dyrektor, wychowawca, pedagog szkolny, psycholog szkolny

Zespół powinien podjąć następujące działania:

- próbie samobójczej Dyrektor informuje Radę Pedagogiczną pod rygorem tajemnicy Rady w celu podjęcia wspólnych działań oraz obserwacji zachowania ucznia przez wszystkich nauczycieli
- Należy dokonać (w oparciu o diagnozę lekarza psychiatry, informacje medyczne i diagnozę psychologiczną) diagnozy ryzyka utrzymania się zagrożenia ponowienia próby samobójczej
- Należy zaplanować dalszą strategię postępowania w oparciu o zalecenia specjalisty (psychiatry)
- Należy wychowanka objąć systematyczną pomocą psychologiczną i psychoterapeutyczną
- Należy podjąć współpracę z rodziną; zaproponować konsultacje rodzinne i wzmacniać system rodzinny celem udzielenia opieki i bezpieczeństwa wychowankowi
- Należy otoczyć ucznia szczególną życzliwością, bez obiecywania zachowania tajemnicy o podjęciu próby samobójczej
- Psycholog winien bacznie obserwować zachowania ucznia i podejmować próby poszukiwania powodów podjętej próby samobójczej
- Wychowawca, pedagog, psycholog winni złożyć wychowankowi adekwatną do swych możliwości deklarację własnej dostępności i dyspozycyjności, informując o dostępnych formach wsparcia
- Należy wskazać rodzinie wychowanka wszelkie systemy wsparcia społecznego i dostępność instytucji pomocowych

POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU ZAMACHU SAMOBÓJCZEGO WYCHOWANKA (NA TERENIE SZKOŁY):

Działania zapobiegawcze:

- Monitorowanie stanu psychicznego uczniów, reagowanie na symptomy ostrego, chronicznego stresu, objawy depresji; etc.
- Niezbędną jest ścisła współpraca i wymiana informacji na linii wychowawca-psycholog-pedagog

Działania interwencyjne:

- Nie pozostawiaj wychowanka samego
- Usuń wszystko, co może ułatwić realizację zamiaru
- Bez rozgłosu przeprowadź wychowanka w bezpieczne, ustronne miejsce Zbierz wstępne informacje o okolicznościach zdarzenia
- Wezwij pogotowie, policję jeśli potrzeba
- Zadbaj, by interwencja służb przebiegła dyskretnie
- Towarzysz wychowankowi do momentu przekazania służbom ratowniczym Zawiadom Dyrekcję
- Wychowawca winien powiadomić rodziców wychowanka
- Dyrektor dokonuje wyboru priorytetów i ustala strategię działania

Działania naprawcze:

- Objęcie wychowanka regularną pomocą psychologiczną i psychoterapeutyczną wraz ze ścisłą współpracą z PZP i lekarzem psychiatrą
- Objęcie pomocą psychologiczną rodziny, celem optymalizacji warunków emocjonalnych i zapewnieniem bezpieczeństwa uczniowi

Policja powinna być wzywana do szkoły w sytuacjach, o których mowa w "Procedurach (...)" albo, gdy wyczerpane zostaną środki możliwe do zastosowania przez szkołę w określonej sytuacji, w których obecność policji jest konieczna. Każda, dotycząca uczniów wizyta policjanta w szkole, powinna być wcześniej zasygnalizowana dyrektorowi, lub uzgodniona z innym pracownikiem szkoły.

PROCEDURA NA WYPADEK ZAGROŻENIA DEMORALIZACJĄ UCZNIĄ.

W przypadku uzyskania informacji, że uczeń który, nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powinien podjąć następujące kroki

1. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o fakcie pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).
5. Podobnie, szkoła powiadamia sąd lub policję, jeżeli wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
6. Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez wewnętrzny regulamin szkoły.
7. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego, szkoła jako instytucja jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.

PROCEDURY BEZPIECZEŃSTWA COVID-19

1. Pracownik szkoły przed przystąpieniem do pracy ma obowiązek zapoznać się z obowiązującymi w placówce procedurami, zastosować się do nich pod kątem organizacji pracy i zagrożeń występujących podczas wykonywania swoich czynności zawodowych. Obowiązuje pisemne potwierdzenie przez pracownika administracji i obsługi, że zapoznał się z ww. procedurami, natomiast odczytanie wiadomości w mobidzienniku przez nauczycieli i rodziców/prawnych opiekunów jest równoznaczne z zapoznaniem się i przyjęciem ich do realizacji.
2. Pracownik zobowiązany jest do indywidualnej oceny ryzyka epidemicznego w oparciu o wiedzę dostarczaną z pewnych i sprawdzonych źródeł takich jak: komunikaty Głównego Inspektora Sanitarnego, Komunikaty Ministerstwa Zdrowia, Komunikaty Ministerstwa Edukacji Narodowej, Komunikaty Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).
3. W przypadku zaobserwowania u siebie lub ucznia objawów choroby COVID-19 pracownik ma obowiązek dokonać pomiaru temperatury, przerwać pracę i ograniczając kontakt bezpośredni poinformować o tym dyrektora lub wicedyrektora. Ograniczenie kontaktu odbywa się poprzez odizolowanie w specjalnie do tego przeznaczonym pomieszczeniu. Dyrektor lub wicedyrektor wskaże osobę, która o tym fakcie niezwłocznie poinformuje telefonicznie Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bielsku-Białej i ustali dalsze etapy postępowania.
4. Pracownik szkoły realizując wszystkie czynności, a zwłaszcza podczas bezpośredniego kontaktu z uczniem, zobowiązany jest do zastosowania maksymalnie bezpiecznych warunków i bezwzględnie korzystania ze środków ochrony indywidualnej (zgodnie z zaleceniami GIS, WHO) zapewniających bezpieczeństwo zarówno sobie, jak i uczniom.
5. Ogranicza się przebywanie w placówce osób z zewnątrz. Bezpośredni kontakt z rodzicami/ prawnymi opiekunami jest możliwy poza wyjątkowymi przypadkami po wcześniejszym umówieniu, pobyt w placówce pracownika poza godzinami pracy możliwy jest po uzgodnieniu z dyrektorem.
6. Każda osoba przejawiająca objawy chorobowe nie będzie wpuszczana do budynku szkoły.
7. Do szkoły może uczęszczać wyłącznie uczeń zdrowy, bez objawów chorobowych.
8. Pomieszczenia szkoły są sprzątane i dezynfekowane środkami odkażającymi minimum raz dziennie.
9. Po skorzystaniu ze sprzętów wspólnych każdy pracownik jest zobowiązany do ich dezynfekcji.
10. Każdy pracownik jest zobowiązany do utrzymywania swojego stanowiska pracy w czystości i uprzątnięcia go po zakończonym dniu pracy.

11. Ogranicza się bezpośredni kontakt z pracownikami administracyjnymi – w poszczególnych pomieszczeniach przebywają maksymalnie dwie osoby. Do gabinetu dyrektora, wicedyrektora, kierownika gospodarczego oraz sekretariatu należy wchodzić pojedynczo.

PROCEDURA ORGANIZACJI ZAJĘĆ

1. Do szkoły może uczęszczać uczeń bez objawów chorobowych sugerujących infekcję dróg oddechowych oraz gdy domownicy nie przebywają na kwarantannie lub w izolacji w warunkach domowych lub w izolacji.
2. Uczniowie mogą być przywożeni do szkoły i z niej odbierani przez opiekunów bez objawów chorobowych sugerujących infekcję dróg oddechowych. W drodze do i ze szkoły opiekunowie oraz uczniowie przestrzegają aktualnych przepisów prawa dotyczących zachowania w przestrzeni publicznej.
3. Zaraz po wejściu do budynku rodzic oraz uczeń obowiązkowo dezynfekuje ręce środkiem odkażającym.
4. Wyznaczony przez dyrektora pracownik wpuszcza ucznia na teren szkoły i kieruje do szatni lub właściwej sali. W szatni i na korytarzach zalecane jest korzystanie z masek ochronnych lub przyłbic.
5. W szkole obowiązują ogólne zasady higieny: częste mycie rąk, ochrona podczas kichania i kaszlu oraz unikanie dotykania oczu, nosa i ust.
6. W czasie przerw uczniowie mogą przebywać w salach lekcyjnych.
7. Z sal zostają usunięte lub zabezpieczone przedmioty i sprzęty, których nie można skutecznie wyprać lub zdezynfekować.
8. Wszystkie przyrządy i przybory używane przez uczniów są po zajęciach dezynfekowane.
9. Uczeń posiada własne przybory i podręczniki, które w czasie zajęć mogą znajdować się na stoliku szkolnym ucznia. Uczniowie nie wymieniają się przyborami szkolnymi między sobą.
10. Należy wietrzyć sale, części wspólne co najmniej raz na godzinę, w czasie przerwy, a w razie potrzeby także podczas zajęć.
11. Zaleca się korzystanie przez uczniów z boiska szkolnego oraz pobyt na świeżym powietrzu na terenie placówki, przy zachowaniu możliwie maksymalnej odległości między klasami/ grupami.
12. Podczas realizacji zajęć, w tym zajęć wychowania fizycznego i sportowych, w których nie można zachować dystansu, należy ograniczyć ćwiczenia i gry kontaktowe.
13. Zapewnia się sposoby szybkiej komunikacji z rodzicami/ prawnymi opiekunami ucznia. W tym celu: a) rodzice są zobowiązani do przekazania szkole aktualnego numeru telefonu, b) rodzice są zobowiązani do niezwłocznego odbierania telefonu ze szkoły, c) w przypadku wystąpienia u dziecka podczas pobytu w szkole oznak choroby rodzic jest natychmiast informowany o zaistniałej sytuacji telefonicznie i jest zobowiązany do natychmiastowego odbioru dziecka z placówki, d) ze szkołą rodzic może kontaktować się: telefonicznie, poprzez e-dziennik.

14. Uczniowie przychodzą i wychodzą ze szkoły z zachowaniem wszystkich zasad bezpieczeństwa.

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU PODEJRZENIA ZAKAŻENIA LUB ZACHOROWANIA NA COVID-19

I. Postępowanie w przypadku podejrzenia zakażenia u pracownika szkoły.

Do pracy w szkole mogą przychodzić jedynie osoby bez objawów chorobowych sugerujących infekcję górnych dróg oddechowych oraz gdy domownicy nie przebywają na kwarantannie lub w izolacji w warunkach domowych lub w izolacji.

1. W przypadku wystąpienia niepokojących objawów choroby zakaźnej pracownik powinien pozostać w domu i skontaktować się telefonicznie z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej, aby uzyskać teleporadę medyczną, a w razie pogarszania się stanu zdrowia zadzwonić pod nr 999 lub 112 i poinformować, że może być zakażony koronawirusem. Pracownik niezwłocznie informuje o zaistniałej sytuacji dyrektora szkoły.
2. Zaleca się bieżące śledzenie informacji Głównego Inspektora Sanitarnego i Ministra Zdrowia, dostępnych na stronach gis.gov.pl.
3. W przypadku wystąpienia u pracownika będącego na stanowisku pracy niepokojących objawów, jest on zobowiązany powiadomić o tym fakcie dyrektora szkoły oraz skontaktować się telefonicznie z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej, aby uzyskać teleporadę medyczną, a w razie pogorszenia się stanu zdrowia zadzwonić pod numer 999 lub 112 i poinformować, że może być zakażony koronawirusem.
4. W przypadku wystąpienia u pracownika będącego na stanowisku pracy niepokojących objawów sugerujących zakażenie koronawirusem, należy niezwłocznie odsunąć go od pracy, przeprowadzić do wydzielonego obszaru izolacji, powiadomić Powiatową Stację Sanitarно-Epidemiologiczną w Bielsku-Białej, stosować się ściśle do wydawanych instrukcji i poleceń oraz powiadomić organ prowadzący szkołę i pogotowie ratunkowe (w przypadku pogorszenia się stanu zdrowia).
5. Pracownik/uczeń podejrzany o zakażenie wirusem musi mieć założoną maseczkę i rękawiczki
6. Obszar, w którym poruszał się i przebywał pracownik/uczeń z infekcją górnych dróg oddechowych, bezzwłocznie należy poddać gruntownemu sprzątnięciu, zgodnie z funkcjonującymi w szkole procedurami oraz zdezynfekować powierzchnie dotykowe (klamki, poręcze, uchwyty itp.) oraz zastosować się do indywidualnych zaleceń wydanych przez organy Powiatowej Inspekcji Sanitarnej.
8. W przypadku potwierdzonego zakażenia SARS-CoV-2 na terenie szkoły należy stosować się do zaleceń Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.
7. Zawsze, w przypadku wątpliwości należy zwrócić się do Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Bielsku-Białej w celu konsultacji lub uzyskania porady.

8. Podstawowe czynności po zakończeniu ww. zadań: a. umycie i zdezynfekowanie użytych narzędzi i pomieszczeń; b. dokonanie dezynfekcji dłoni; c. zdjęcie środków ochrony indywidualnej – jednorazowe zutylizować zgodnie z przeznaczeniem (maseczki - odpady zmieszane, rękawiczki – plastik), a wielorazowe poddać czyszczeniu/dezynfekcji.

II. Postępowanie w przypadku podejrzenia zakażenia ucznia.

1. Zgłoszenie złego samopoczucia ucznia dyrektorowi szkoły
2. Przeprowadzenie krótkiego wywiadu pod kątem typowych symptomów zakażenia Covid19 (z uwzględnieniem pomiaru temperatury ciała).
3. Przeprowadzenie ucznia do wydzielonego obszaru i odsuniecie go od dalszych zajęć w przypadku potwierdzenia ww. Symptomów.
4. Doposażenie ucznia podejrzanego o zakażenie wirusem w maseczkę.
5. Niezwłoczne poinformowanie o występujących symptomach u ucznia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Bielsku-Białej, rodziców/prawnych opiekunów i organ prowadzący oraz zastosowanie się ściśle do wydanych poleceń.
6. Niezwłoczne odebranie ucznia ze szkoły przez rodziców/prawnych opiekunów, po otrzymaniu informacji o wystąpieniu u dziecka objawów chorobowych sugerujących infekcję górnych dróg oddechowych.
7. Niezwłoczne poddanie myciu i dezynfekcji obszaru, w którym poruszał się uczeń.
8. Poinformowanie przez rodzica/prawnego opiekuna dyrektora lub wychowawcy klasy o zakończonej przez ucznia chorobie i możliwości powrotu do szkoły (dostarczenie zaświadczenia lekarskiego).
9. Poinformowanie całej społeczności szkolnej przez mobilizację o wystąpieniu choroby w szkole.
10. Podstawowe czynności po odizolowaniu i odebraniu ucznia ze szkoły: a. umycie i zdezynfekowanie użytych narzędzi i pomieszczeń, w których uczeń przebywał; b. zdjęcie środków ochrony indywidualnej – jednorazowe zutylizować zgodnie z przeznaczeniem (maseczki - odpady zmieszane, rękawiczki – plastik), a wielorazowe poddać czyszczeniu/dezynfekcji; c. dokonanie dezynfekcji dłoni.

III. Pracownicy podczas pracy zobligowani są do:

1. dezynfekcji dłoni;
2. stosowania środków ochrony indywidualnej tj. jednorazowe rękawiczki, maseczki (w przypadku przeprowadzania czynności higienicznych, działań z osobami podejrzanymi o zakażenie);

3. każdorazowo informowania dyrektora placówki o niepokojących symptomach chorobowych wśród personelu i uczniów.

ZASADY PRACY Z UCZNIAMI I Z RODZICAMI - (ADEKWATNIE DO WYNIKÓW DIAGNOZY)

ZASADY PRACY Z DZIECKIEM NADMIERNIE WRAŻLIWYM I NIEŚMIAŁYM.

- Postawa wycofana mylnie utożsamiana jest niekiedy zarówno przez uczniów, jak i przez samych pedagogów z lenistwem, lekceważeniem oraz ignorancją. Nauczyciele zamiast wzmocnień odwołują się wówczas do stanowczego egzekwowania swoich oczekiwań.
- Błędy wychowawcze w postaci przymusu, publicznego egzekwowania wiedzy i umiejętności, czy też stosowanie kar za nienależyte wywiązywanie się z poleceń i obowiązków, sprzyjają dalszym problemom ucznia oraz wywołują:
- coraz większe wycofanie - wcześniej uczeń jeszcze mógł próbować przełamywać wewnętrzne opory i zahamowania, po złych doświadczeniach będzie wolał raczej już tylko wszystkiemu się przyglądać
- odrzucenie przez zespół klasowy oraz brak tolerancji ze strony innych
- hamowanie ekspresji, aż do całkowitej bierności w działaniu (uczeń nie chce brać udziału w pracach na rzecz klasy, organizowanych imprezach klasowych i szkolnych itd.);
- obniżenie samooceny oraz niski poziom samoakceptacji - wychowanek zaczyna widzieć zniekształcony obraz świata i samego siebie;
- trudności szkolne oraz niechęć do szkoły, która z kolei może przerodzić się nawet w nerwicę lub fobię szkolną
- reagowanie agresją werbalną, a także fizyczną na zaczepki innych
- wagary w celu uniknięcia ciągłych porażek
- szukanie zrozumienia i akceptacji wśród kolegów z negatywnych grup rówieśniczych
- szczególnie w przypadku starszych uczniów zażywanie środków uspokajających lub w skrajnych przypadkach używek (alkohol, papierosy, narkotyki, dopalacze), jako próba radzenia sobie z lękiem.

Ogólne zasady postępowania z uczniem nieśmiałym w szkole:

- Tworzenie klimatu zaufania i poczucia bezpieczeństwa, obniżających poziom lęku i niepokoju. Należy akceptować ucznia takim, jakim jest, by czuł się on aprobowany bez względu na to, co sam myśli o sobie.
- Aranżowanie sytuacji społecznych pozwalających uczniowi na gromadzenie dobrych doświadczeń i realne przeżycie sukcesu. Pomoże to w wypieraniu poczucia małej wartości i niemożności sprostania
- wymaganiom. Należy proponować uczniowi zadania możliwe przez niego do wykonania, zaczynając od łatwych i stopniowo przechodząc do trudniejszych.
- Stwarzanie uczniowi okazji do występowania przed innymi osobami (za jego akceptacją), pozwalanie na stopniowe przyzwyczajanie się do takich sytuacji.
- Częste stosowanie zachęt i pochwał (nawet za drobne osiągnięcia) skłaniających do aktywności i korzystnie wpływających na samoocenę ucznia: „Brawo!”, „Wspaniale!”, „Udało ci się!”, „Zobacz – napracowałeś się i są efekty”, „Widzę tu duże twoje zaangażowanie i spory wkład pracy” itp.
- Skłanianie ucznia, aby w relacjach społecznych koncentrował uwagę na innych ludziach. Pozwala to na przezwyciężanie nawyku koncentracji na sobie.
- Zachęcanie ucznia do podejmowania dialogu i kontaktów twarzą w twarz, ćwiczenie z nim tego. Zwracanie przy tym uwagi na znaczenie uśmiechu i podtrzymywania kontaktu wzrokowego z rozmówcą.
- Wskazywanie na fakt, że uśmiech prowokuje ludzi do odwzajemniania go, ułatwia tym samym wchodzenie w relacje z drugą osobą.

Zadania przewidziane do realizacji w programach wychowawczych powinny dotyczyć przede wszystkim:

- kształtowania umiejętności prezentacji siebie;
- uczenia umiejętności prezentowania własnych myśli, uczuć i opinii;
- wyrażania uczuć i emocji w różny sposób;
- odkrywania, jakie uczucia odczuwane są w różnych sytuacjach, nazywania wielorakich uczuć i emocji;
- nauki uważnego słuchania;
- współpracy w zespole oraz nabywania umiejętności prawidłowego funkcjonowania w grupie;

- poznawania zasad poprawnej komunikacji oraz uczenia umiejętności negocjacyjnych i przekazywania informacji zwrotnych;
- rozwijania umiejętności interpersonalnych
- rozwijania wyobraźni; pozytywnego obrazu własnej osoby oraz pokonywania własnych ograniczeń;
- odnajdywania różnic między nieśmiałością, a odwagą.

Forma realizacji: praca bieżąca, indywidualna, grupowa, wycieczki, warsztaty, zajęcia wychowawcze, ćwiczenia i gry społeczne, współpraca z psychologiem i pedagogiem.

ZASADY I SPOSOBY POSTĘPOWANIA WOBEC UCZNIA Z RODZINY DYSFUNKCYJNEJ

Strategie działania nauczyciela

- Wczesna interwencja może zapobiec rozwijaniu się i utrwalaniu zaburzonego funkcjonowania (na którego podłożu mogą rozwinąć się choroby psychosomatyczne – nerwice wegetatywne, a także zaburzenia psychiczne czy uzależnienia od substancji psychoaktywnych).

Rozpoznanie samo w sobie ma znaczenie uzdrawiające!

- Przełamuje system negacji, tj. koronny mechanizm utrzymujący system rodziny dysfunkcyjnej w równowadze, polegający na głoszeniu w rodzinie i na zewnątrz, że nie ma żadnego problemu albo że nie jest problemem to, co dziecko uważa za problem. Umożliwia nauczycielom i wychowawcom urealnianie swych oczekiwań, zamierzeń i postępowania wobec uczniów w zgodzie z wiedzą o alkoholizmie, przemocy, wykorzystaniach seksualnych (zjawiskach występujących w domach tych dzieci).
- **Wstępna diagnoza** może być dokonana przez każdego nauczyciela, gdyż sprowadza się do zaobserwowania i stwierdzenia występowania określonych objawów – psychicznych, behawioralnych i sytuacji im towarzyszących

Typowe symptomy behawioralne u dzieci wzrastających w rodzinie dysfunkcyjnej:

- trudności z koncentracją uwagi, takie jak niesłuchanie, wiercenie się w ławce, chodzenie po klasie, przysypianie,
- powtarzające się nieobecności na lekcjach,

- niski poziom odpowiedzi, brak odrobionych prac domowych (mimo sprawności intelektualnej w normie),
- nagłe zmiany zachowania (dziecko ciche i spokojne bez widocznego powodu staje się pobudzone – dowcipkuje, by zwrócić na siebie uwagę),
- niedbanie o swój wygląd (ten sam ubiór niezależnie od pogody),
- nieprzebieranie się na lekcji wf, noszenie zawsze długich rękawów, zakrywanie szyi,
- zachowania kompulsywne (objadanie się, dążenie do perfekcji w każdej dziedzinie, palenie papierosów, używanie alkoholu, narkotyków),
- nieśmiałość i unikanie kontaktu z innymi dziećmi,
- kłótniwość i niechęć do współpracy z nauczycielem i kolegami,
- nieustanne zgłaszanie dolegliwości świadczących o kłopotach ze zdrowiem (ból głowy, brzucha).

Typowe **symptomy psychologiczne:**

- niska (nieadekwatna samoocena),
- niepokój, pobudzenie, napięcie,
- peszenie się, wstyd z byle powodu,
- tłumiona złość, a zarazem napady agresji,
- przeżywanie problemów jak kataklizmów, na które samemu nie ma się wpływu
- (objawy hysterii, depresji, stan szoku),
- przygnębienie i apatia z powodu nieumiejętności konstruktywnego radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- skłonność do depresji
- lękliwość bez powodu,
- smutek i przekonanie o własnym nieszczęściu,
- napięcie i strach związany z kłopotem z przystosowaniem się do zmian w rutynowym programie zajęć.

Zdarzenia obecne w życiu ucznia, które powinny zaniepokoić nauczyciela:

- babcia (ktoś z rodziny) przyprowadza małe dziecko do szkoły, mimo że mogłoby to robić ktoś z rodziców,

- zdarza się, że nikt po dziecko nie przychodzi albo odbiera je ze szkoły spóźniony (nie zawsze trzeźwy) rodzic,
- osoba odprowadzająca nie jest punktualna, nie rozmawia z dzieckiem (albo ciągle na nie krzyczy), nie zawsze jest trzeźwa, czasem ma na sobie ślady pobicia,
- rodzic(e) bardzo rzadko kontaktuje się ze szkołą w sprawie dziecka, najczęściej wtedy, gdy jest wzywany,
- rodzic, opiekun sam nie szuka kontaktu ze szkołą,
- podczas rozmowy rodzic/opiekun jest zamknięty, milczy, nie ma koncepcji wspierania postępów w nauce i/lub poprawy zachowania własnego dziecka,
- rodzic nie zgłasza żadnych problemów domowych albo twierdzi, że problemem jest właśnie dziecko, bo się nie uczy i źle się zachowuje,
- dziecko nie ma wszystkich przyborów i podręczników,
- uczeń nosi brudne ubranie, często ciągle to samo,
- strój i buty ucznia nie są odpowiednie do warunków atmosferycznych.

Rozpoznanie jest tylko wstępną diagnozą problemu (stawianiem hipotezy, którą warto sprawdzić). Sama zaś **interwencja** (rozumiana jako bezpośrednia reakcja nauczyciela na domniemany problem ucznia) dokonywana w tym momencie, **sprowadza się głównie do rozmowy z uczniem**. Podjęcie przez nauczyciela wprost rozmowy z uczniem na temat jego zachowania, przeżywanych uczuć i przyczyn pojawiających się kłopotów (nie odrobił lekcji, zapomniał zeszytu, pobił kolegę, przesiedział wszystkie przerwy w kąciku na korytarzu itd.) jest okazaniem zainteresowania. Uczeń czuje się ważny, otoczony opieką. Rozmowa daje również szansę dowiedzenia się od ucznia, chociaż częściowo, co jest przyczyną zaistniałych zdarzeń. W przypadku starszych uczniów podjęcie takiej rozmowy nabiera jeszcze większego znaczenia, gdyż uczeń w okresie dorastania jest szczególnie wrażliwy na wszelkie oznaki poszanowania jego osoby, tj. dostrzegania go, a zwłaszcza brania pod uwagę jego zdania.

Strategie postępowania z dzieckiem, którego zachowanie wzbudziło niepokój i troskę nauczyciela, można podzielić na:

- **informacyjną,**
- **wspierającą**
- **odsyłającą.**

Czasem działanie wobec ucznia wymaga użycia strategii mieszanej (informacyjno-wspierającej wspierająco -odsyłającej itd.) lub strategii kompletnej, czyli informacyjno-wspierająco-odsyłającej.

Strategia informacyjna ma zastosowanie na przykład jako pierwszy (alarmowy) sygnał: „uwaga, jest problem!”, głównie wobec takich zachowań, jak nieodrobiona praca domowa, brak zeszytu. Nauczyciel informuje, że dostrzegą zaistniały fakt i chce wiedzieć, a przede wszystkim zrozumieć, dlaczego tak się stało, ponieważ niepokoi się o ucznia.

Wsparcie przyda się na przykład w sytuacji, gdy uczeń ma trudności z odpowiadaniem na lekcji (zaczyna się, jąka, rezygnuje z mówienia, twierdząc, że nic nie umie) bądź nie podejmuje żadnych kontaktów interpersonalnych z rówieśnikami. Zawsze wówczas, gdy stan ucznia jest zagrożeniem dla jego zdrowia psychicznego. Wtedy interwencja to przejaw troski, opieki. Ma pomóc w ustaleniu, co dzieje się z uczniem i jak można mu pomóc, a zarazem otrzymuje on wsparcie i akceptację tego, jaki jest. Uczeń jest zaproszony do opowiedzenia „swojej historii”.

Odesłanie będzie reakcją przede wszystkim na ewidentny objaw zagrożenia zdrowia ucznia i/lub jego zachowanie niebezpieczne dla otoczenia. Przykłady to utrata przytomności na lekcji, widoczne na ciele ślady pobicia, stan nietrzeźwy dziecka, a także spowodowanie uszkodzenia ciała innego ucznia, nauczyciela itp. Stosowanie strategii odsyłania ma sens tylko wtedy, gdy nauczyciel posiada wiedzę o miejscach profesjonalnej pomocy znajdujących się na danym terenie i świadczących swe usługi nieodpłatnie. Najlepszym zapleczem dla ucznia, jeśli jest to tylko możliwe, będzie sama szkoła. A konkretnie – wychowawca, pedagog szkolny, psycholog szkolny.

W złożonych sytuacjach nauczyciel stosuje strategię mieszaną lub kompletną. Najważniejszym zadaniem pedagoga jest:

1. Podjęcie kontaktu (inicjatywa); to właśnie tego nie czynią rodzice tworzący dysfunkcyjny dom.
2. Jasne sformułowanie celu; w domu dysfunkcyjnym nie ma jasnych komunikatów.
3. Posługiwanie się komunikatem „ja” („ja martwię się o ciebie...”, itd.); rodzice dysfunkcyjni zwykle stosują komunikat „ty” („ty jesteś głupi”, „ty nic nie robisz”).
4. Informowanie o konkretnych zdarzeniach, zachowaniach i własnych uczuciach w związku z tym, co zaszło.
5. Oferowanie realnej pomocy, adekwatnej do nagłaśnianych przez ucznia potrzeb i oczekiwań; rodzice dysfunkcyjni sami domagają się pomocy od swoich dzieci, które mają się domyśleć, czego mama, tata potrzebuje.
6. Konsekwentne dopilnowanie realizacji zawartej umowy i rozliczenie jej zgodnie z ustalonymi zasadami; w domu dysfunkcyjnym nie ma ustalonych zasad i rodzice nigdy nie są konsekwentni.

ROZMOWA Z RODZICEM Z RODZINY DYSFUNKCYJNEJ

- W rozmowie z rodzicami warto konsekwentnie zachowywać obiektywne i życzliwe nastawienie wobec nich – stwarzać nieformalną atmosferę do podzielenia się kłopotami, jakie mają z dziećmi i sposobem ich rozwiązywania.
- Dzieląc się z rodzicami troską o dziecko, opisując jego zachowanie można zaproponować, by opowiedzieli, jak oni to widzą. Czasem jest to pierwszy krok do ujawnienia „rodzinnej tajemnicy”.
- Rodzice – i ci będący źródłem dysfunkcji, i ci współuzależnieni, splątani poczuciem winy i odpowiedzialności za to, co czynią (sami bądź ich partnerzy) – najczęściej kochają swoje dziecko. Tylko wstyd, strach i poczucie winy uniemożliwiają im okazywanie tego i powodują uruchamianie silnych mechanizmów obronnych
- Rodzice chcą czuć się w porządku, więc obarczają swoje dziecko wyłączną winą i odpowiedzialnością za niepowodzenia szkolne.

Warto pamiętać, że rola nauczyciela to nie opowiadanie się po czyjejs stronie, tylko okazanie zrozumienia i szacunku każdemu oraz szukanie wspólnie z rodzicami przyczyn niepokojących zachowań dziecka.

Jeżeli dziecko ma ślady pobicia lub objawy wskazujące na wykorzystywanie seksualne, nauczyciel ma obowiązek powiadomić rodziców o podjęciu interwencji, czyli zgłoszeniu zaistniałego faktu odpowiednim organom. Ale nawet wówczas nie wolno mu oskarżać rodzica (rodziców) o dokonanie tych czynów, bo tak naprawdę nie wiadomo, kto jest sprawcą (może wujek, może kuzyn, dziadek?). Nauczyciel powinien natomiast wskazywać rodzicom konkretne przykłady zachowań bądź oznak wskazujących na istnienie problemu. Może skorzystać ze wsparcia pedagoga czy psychologa szkolnego.

Należy pamiętać, że typowym zachowaniem dzieci wzrastających w rodzinie dysfunkcyjnej jest bagatelizowanie własnej krzywdy i usprawiedliwianie sprawcy w każdej sytuacji. Reakcja zwykle przebiega w następujący sposób: jeżeli rodzic (nauczyciel, kolega, ktokolwiek) zadaje przemoc fizyczną, psychiczną czy seksualną, czyli rani, to i tak uczeń nie przeżywa krzywdy, tylko poczucie winy i przeprosza to, co się stało.

Na przykład obrażony czy uderzony bardzo szybko zamienia ból na winę i patrzy na siebie przez pryzmat tego, jaki jest niedobry, niedoskonały, widocznie zasłużył. Usprawiedliwia „kata”, a nawet gotów jest mu pomóc – zrozumieć, wybaczyć, pocieszyć: to na pewno nie jego wina, że tak się zachował – wchodzi w rolę ratownika.

Rozmowa to najprostsze, najbardziej dostępne, wszechstronne i bardzo skuteczne narzędzie. W przypadku dzieci wzrastających w domach, w których zamiast rozmowy jest krzyk, pretensja, płacz lub nie ma nic (trwa milczenie), doświadczenie bezpiecznego kontaktu z dorosłą osobą jest szansą dla dziecka.

Zasady skutecznej pracy nauczycieli z uczniem w depresji:

- poświęcenie wymaganej ilości czasu na spotkanie z uczniem (dziecko czuje, że komuś na nim zależy);
- obdarzanie ucznia życzliwością i sympatią;
- szukanie przyczyn w jego sytuacji aktualnej lub przeszłej - nie wolno upatrywać problemu w dziecku;
- porównywanie sposobu odczuwania z odczuwaniem innych osób w podobnej sytuacji, aby uczeń mógł ocenić adekwatność i stosowność swoich emocji;
- wskazywanie na inne bliskie dziecku osoby, z którymi mogłoby ono dzielić swoje uczucia, radości i zmartwienia;
- wspólne szukanie źródła niepowodzeń w tych elementach, które można zmienić;
- wskazywanie na sukcesy, osiągnięcia i zasługi ucznia oraz podkreślanie, że to każdy sam decyduje o sobie i w każdej chwili tak naprawdę może zmienić kierunek swojego życia;
- podkreślanie niepowtarzalnych cech ucznia, jego wyjątkowych cech i przymiotów, które może zaoferować innym;
- uzmysławianie uczniowi, że niekorzystne jest rozpamiętywanie minionych niepowodzeń i zdarzeń, będących źródłem poczucia winy, porażek, wstydu (należy pomóc uczniowi zrozumieć, że przeszłość minęła i tylko myślenie o niej utrzymuje ją żywą w pamięci);
- wspólne podjęcie próby przeniesienia się w wyobraźni w przyszłość, aby móc spojrzeć z perspektywy czasu na to, co tu i teraz wydaje się przytłaczającym problemem;
- zaproponowanie uczniowi wyznaczenia długoterminowych celów w życiu (wspólne zastanowienie się z dzieckiem co chce robić za pięć, dziesięć, dwadzieścia lat), zachęcanie do myślenia o różnych, możliwych sposobach osiągnięcia celu;
- zachęcanie do rozwoju zainteresowań, uprawiania hobby, uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych lub pozaszkolnych;
- uświadomienie dziecku, że niepowodzenia i rozczarowania są czasami w ogólnym rozrachunku pomocne.

GRANICE WPŁYWU I ODPOWIEDZIALNOŚCI NAUCZYCIELA W MODELOWANIU ZACHOWAŃ POŻĄDANYCH I W WYPADKU INTERWENCJI WOBEC UCZNIĄ Z RODZINY DYSFUNKCYJNEJ

- Podanie przez nauczyciela prostych zasad – norm obowiązujących na lekcji i przestrzeganie ich przez samego prowadzącego zajęcia buduje fundamenty poczucia bezpieczeństwa.
- Nauczyciel nie ponosi odpowiedzialności za sytuację domową ucznia. Zobowiązany jest jednak do podjęcia wszystkich możliwych kroków interwencyjnych, od rozmowy z uczniem począwszy, poprzez spotkania z rodzicami, a na kontakcie ze specjalistyczną instytucją kończąc. Natomiast nie ma żadnych gwarancji, że uczeń będzie chciał rozmawiać i ujawniać prawdziwe powody swojego zachowania.
- Nie ma też żadnej pewności, że spotkanie nauczyciela z rodzicem (rodzicami) będzie początkiem dialogu oraz porozumienia. Nauczyciel może stanąć przed „murem milczenia”, zaprzeczaniem faktom. Może być obarczony poczuciem winy za złe zachowanie dziecka albo użalaniem się nad własną niedolą. Rodzice wybiorą trwanie w swej bezradności.
- Nieprzewidywalny jest również efekt podjęcia przez ucznia i/lub rodziców kroków w kierunku poprawy swojej sytuacji poprzez kontakt z instytucją specjalistyczną, gdyż kontakt ten jest zarazem konfrontacją ze swoim problemem. Czasem gotowość do zmierzenia się z nim, do zaakceptowania jego istnienia, jest dłuższym procesem.
- Ważny aspekt: w relacji dorosły-dorosły odpowiedzialność za jakość kontaktu po obu stronach wynosi 50%, w relacji dorosły-dziecko 80% odpowiedzialności za jakość relacji jest po stronie dorosłego. To on występuje w roli autorytetu, eksperta, opiekuna, przewodnika itp.

Co wolno robić w kontakcie z uczniem?

- Pytać go wprost.
- Rozmawiać z nim, jeśli tego chce.
- Okazywać mu swoje uczucia w asertywny sposób (w zgodzie ze sobą – bez szkody dla innych).
- Ujawniać własne zdanie (opinię) na temat zachowania ucznia.
- Nazywać konkretnie dostrzeżony problem.
- Podsuwać propozycje pomocy w poradzeniu sobie z rozpoznany problemem.

- Prowadzić (zapraszać specjalistów) lekcje dotyczące choroby alkoholowej w rodzinie, przemocy, wykorzystań seksualnych, a także zagrożeń wynikających z kontaktu ze środkami zmieniającymi świadomość, takimi jak tytoń, alkohol, narkotyki.

Można także:

- Dzielić się z uczniem swoim niepokojem.
- Wspólnie szukać informacji na temat możliwości pomocy.
- Dowiadywać się i przekazywać uczniowi wiedzę na temat istoty problemu.
- Szukać kontakty z rodzicami

Koniecznien trzeba działać, czyli:

- Podjąć interwencję.
- Informować rodziców o swoich zamiarach i decyzjach.

Nauczycielowi nie wolno:

- Zaniechać i/lub nie podjąć żadnych działań.
- Używać wobec ucznia jakiegokolwiek formy przemocy.
- Działać za plecami ucznia.
- Uczeń otoczony opieką przez „dobrego dorosłego” ma większe szanse na lepsze wyniki w nauce, stwarza mniej problemów dydaktycznych i wychowawczych. W efekcie kontakt z nim to pomoc w rozwoju wiedzy i umiejętności (proces twórczy), a nie zmaganie się ze skutkami złego zachowania (proces naprawczy).

ZASADY PRACY Z RODZICEM NADOPIEKUŃCZYM

Nadopiekuńczość jest to postawa rodzicielska charakteryzująca się przejawianiem przez rodziców/opiekunów zachowań nadmiernie chroniących dziecko. Opiekunowie starają się za wszelką cenę zniwelować wystąpienie wszelkich czynników, zarówno realnych, jak i wyimaginowanych, które mogą w jakikolwiek sposób być zagrażające dziecku lub też zbyt obciążające jego codzienne funkcjonowanie. Tym samym to właśnie rodzic staje się głównym i jedynie decyzyjnym autorytetem dokonującym wyboru, co jest i co będzie dla dziecka najodpowiedniejsze, np. z kim powinno się przyjaźnić, jakie zajęcia dodatkowe są najlepsze itd.

Nadmierna opiekuńczość utrudnia, a niekiedy nawet znacznie ogranicza, nabranie samodzielności przez dzieci, opóźnia nabywanie nowych umiejętności. Psychologiczne skutki

nadopiekuńczości są porównywalne do sytuacji dzieci zaniedbanych wychowawczo- finalnie młody człowiek jest niezdolny do samodzielnego działania. Postawa ta nie dopuszcza do rozwoju samodzielności. Ubezważnia dziecko i powoduje poszukiwanie przez nie gotowych rozwiązań. Nie dopuszcza przez to do podejmowania własnych konstruktywnych inicjatyw, pozwalających na rozwój.

Przykładowe zachowania charakterystyczne dla rodzica nadopiekuńczego :

- rodzic przejawia wysoki poziom lęku o dziecko, nieadekwatnie do zagrożeń
- oczekuje stałego wsparcia od osób dla nich znaczących i potwierdzenia słuszności swoich działań
- Niepewność i lęk kompensują nadmierną opieką nad dzieckiem.
- Najdrobniejsza niedyspozycja dziecka wywołuje u nich panikę i chaotyczne działania pomocowe.
- W miarę rozwoju dziecka i poszerzania pola jego, hamuje aktywność dziecka w naturalnych dla wieku działaniach poznawczych, chroni go przed zupełnie niegroźnymi eksperymentami, ograniczając tym samym rozwój ruchowy i poznawczy dziecka.
- Nadmiernym zabezpieczeniom fizycznym towarzyszą zazwyczaj lękotwórcze przestrogi dotyczące działań i przedmiotów: "Nie wchodź do piaskownicy, bo piasek zasypie ci oczy", "Wyrzuć ten patyczek, bo możesz się zadrapać".
- Dziecku ukazuje się świat pełen niebezpieczeństw, od którego najlepiej uciec w bezpieczne ramiona rodzica tracąc równocześnie wszystko to, co jest niezbędne do prawidłowego rozwoju.
- każdą porażkę dziecka przyjmuje jako osobisty atak.

SKUTKI NADOPIEKUŃCZOŚCI RODZCÓW

- nieporadność życiowa
- roszczeniowa postawa wobec innych
- wysoki poziom lęku
- brak samodzielności,
- anoreksja, bulimia
- depresje, nerwice
- próby samobójcze

- zagrożenie dla prawidłowego rozwoju odpowiedzialności. Odpowiedzialność za własne działania i decyzje, a także ponoszenie konsekwencji za nieodpowiedzialne poczynania kształtuje się od wczesnego dzieciństwa.
- niepewność, lęk przed nowym, nieznanym,
- trudność w utrzymaniu stałego związku, wchodzenie w zależność w związkach,
- postawa roszczeniowa wobec otoczenia,
- nadmierne przywiązanie do rodzica i niemożność rozpoczęcia własnego życia,
- zaburzona osobowość, bierno-zależna, dysocjalna (psychopatia)

ZASADY PRACY Z RODZICEM NADOPIEKUŃCZYM

NIE OCENIAJ

W procesie radzenia sobie z nadopiekuńczością ważne jest zadbanie, żeby dany rodzic nie czuł się oceniany. Poczucie winy z powodu bycia złym rodzicem jest mu dobrze znane, niczego nie zmienia, rodzi agresję i odbiera siłę.

SOJUSZ Z DRUGIM RODZICIEM

Bardzo pomocne jest zadbanie o bliską relację ze współmałżonkiem. Często druga strona ma bardziej obiektywne spojrzenie i może pomóc w pilnowaniu wcześniejszych postanowień, na przykład: nie dzwonić do dziecka, żeby sprawdzić, czy wszystko w porządku; nie zadawać pytań, czy jest głodne albo ciepło ubrane; nie udzielać rad, jak ma się zachować albo co ma zrobić; mąż decyduje, czy dziecko może gdzieś wyjechać itp. Jeżeli to nie pomaga, drugi rodzic może chronić dziecko bardziej stanowczo. Jeśli jest to poparte dobrem dziecka, najczęściej pomaga.

Zasady szczegółowe pracy z nadopiekuńczymi rodzicami

1. ponieważ czują się często bezradni skupiamy się na realizacji celu motorycznego
2. uczymy ich takich form pracy, w których przyjmują postawę dominującą czyli wymagają i egzekwują od dziecka wykonywanie ich poleceń
3. uczymy dawania dziecku przestrzeni i swobody
4. zabronić przeszkadzania, „wtrącania się” podczas zajęć otwartych lub odmówić im możliwości uczestniczenia w zajęciach
5. uczymy, że stawianie wymagań nie niszczy relacji rodzic – dziecko

ZASADY PRACY Z NADPOBUDLIWYM DZIECKIEM

Zespół nadpobudliwości psychoruchowej (z ang. ADHD) inaczej zwany zaburzeniem hiperkinetycznym to stan chorobowy, którego cechują zaburzenia pracy mózgu. Przejawia się to w trudnościach z kontrolowaniem swojego zachowania oraz utrzymywaniem koncentracji. Najczęściej prowadzi to do wielu problemów związanych z przyswajaniem wiedzy, zachowaniem człowieka oraz jego kontaktami międzyludzkimi.

Nadpobudliwość psychoruchowa to zaburzenie charakteryzujące się triadą objawów: *zaburzenie koncentracji uwagi, nadaktywność i impulsywność.*

Zaburzenie uwagi rozumiane jest jako słabsza zdolność do koncentrowania się na określonym zadaniu. Dziecko bardzo szybko się rozprasza, ma problem z utrzymaniem uwagi na jednym bodźcu. Często zapomina polecenia, ma trudności z zastosowaniem się do następujących po sobie instrukcji. Uczeń ma problemy ze zorganizowaniem sobie pracy, nauki i zabawy, gubi i zapomina rzeczy. Często nie kończy rozpoczętej pracy, przechodzi do wykonywania kolejnej czynności nie kończąc poprzedniej.

Nadmierna impulsywność to brak zdolności do zahamowania reakcji. W rezultacie dziecko działa pod wpływem impulsu, nie zastanawiając się. Często wrywa się do odpowiedzi, zanim pytanie zostanie zadane w całości. Ma trudności z zaczekaniem na swoją kolej, np. podczas gier, jest nadmiernie gadatliwe. Nie umie planować swoich działań.

Nadruchliwość jest to nadmierna i niczym nie uzasadniona aktywność ruchowa w porównaniu z rówieśnikami. Przejawia się w częstej potrzebie ruchu, nadaktywności ruchowej podczas siedzenia (wiercenie się, kręcenie, machanie nogami), częstym wstawaniu z miejsca. Dziecko manipuluje różnymi przedmiotami, np. przyborami szkolnymi, jest nadmiernie gadatliwe i hałaśliwe podczas pracy, zaczepia i potrąca innych.

Trudności dziecka z ADHD w funkcjonowaniu szkolnym.

- Dziecko nadpobudliwe psychoruchowo ma trudności ze spokojnym, dłuższym siedzeniem w ławce. Najczęściej kręci się na krześle, bawi się przedmiotami, przyborami szkolnymi, książkami, zrzuca często coś na podłogę powodując tym samym zamieszanie. Chodzi po klasie, nie jest w stanie powstrzymać się od opuszczenia swojego miejsca.
- Męczą go zajęcia edukacyjne, wymagające skupienia i koncentracji uwagi. Lubi zajęcia ruchowe. W funkcjonowaniu szkolnym dziecka z ADHD zauważa się ponadto:
 - Brak przestrzegania reguł i zasad gier zespołowych

- Domaganie się natychmiastowego chwalenia i nagrody
- Działanie bez zastanowienia nad konsekwencjami swojego postępowania działanie pod wpływem impulsu,
- Wybuchanie złością, agresją słowną i fizyczną – niekontrolowanie swoich reakcji
- Postępowanie pochopne, prowokowanie, ośmieszanie, zaczepianie
- Używanie wulgarnych słów,
- Działanie chaotyczne, nie kończenie zaczętej pracy, szybkie rezygnowanie z podjętych działań,
- Zapominanie, gubienie swoich rzeczy, ciągły brak przyborów szkolnych (krótko szuka swoich zagubionych rzeczy, po czym stwierdza, się nie może pracować ze względu na ich brak i zapomina o problemie).

Jak pracować z dzieckiem z nadpobudliwością psychoruchową?

Zaburzona koncentracja uwagi

Najczęstsze problemy dziecka :

- zapomina co było zadane
- nie wie co przynieść na zajęcia
- zapomina poleceń, nie słyszy ich, nie odpowiada na nie
- często przerywa pracę, nie kończy jej lub rozpoczyna ją od początku
- łatwo się zniechęca
- ma ciągle bałagan na ławce
- wszystkie znajdujące się wokół niego przedmioty rozpraszają go

Co może nauczyciel :

- w klasie powinien być ład i porządek : określone, stałe miejsca do konkretnej aktywności, wydzielone półki, szafki do przechowywania pomocy szkolnych
- posadź dziecko blisko swojego biurka lub miejsca, w którym najwięcej przebywasz - z dala od miejsc, które łatwo mogą go rozpraszyc (okna, drzwi)
- najlepszym dla niego towarzyszem w ławce jest dobry i spokojny uczeń (ale nie najbliższy przyjaciel)
- dawać bardzo krótkie komunikaty : "otwórz zeszyt", "spakuj książki", "spójrz na tablicę"

- powtarzać polecenia (krótko i czytelnie), zapisuj je
- proś dziecko o ich powtórzenie
- sprawdzaj czy uczeń wykonał polecenie (np. czy otworzył książkę na podanej stronie) a dopiero potem wydaj następne (np. znajdź zadanie drugie)
- często nawiązuj z dzieckiem kontakt wzrokowy. Stań przy nim, poklep po ramieniu, pogłaskaj, pochwal, zachęć, podtrzymaj na duchu
ogłaszaj, co masz zamiar powiedzieć, zanim to powiesz. Powiedz to a potem powtórz, co powiedziałeś
- powtarzaj, powtarzaj, powtarzaj
- rozbijaj duże zadania (polecenia) na mniejsze. Daj dziecku czas na ich zrealizowanie. Każde mniejsze zadanie wydaje się być na tyle małe, że można je wykonać, dlatego dziecko nie ma poczucia, że coś jest ponad jego siły (upraszczaj język instrukcji i poleceń)
- ucz robienia planów i harmonogramów, list, tabel, spisów, do których dziecko może się odwołać kiedy się zagubi
- pokaż różne "sztuczki" pomagające w zapamiętywaniu (rymy, kody itp.)
- do zmian przygotuj dziecko odpowiednio wcześniej. Ogłoś co się nowego wydarzy, przypominaj o tym w miarę zbliżania się terminu zmiany
- przypominaj o terminowych zadaniach

Dopilnuj aby dziecko kończąc zajęcia miało :

- sporządzoną notatki z lekcji (nie musi być ona pełna ale powinna zawierać najistotniejsze treści. Wypunktuj je w trakcie lekcji, podkreśl, zaznacz specjalnie)
- zapisaną informację o pracy domowej ; pisemnej i ustnej (jeśli nic nie jest zadane dziecko także powinno mieć wpis np. "nic do zrobienia")
- zapisaną informację o nowym, niecodziennym wydarzeniu ; wycieczce, uroczystości szkolnej, nowych przyborach, które należy przynieść np. na plastykę (zapis musi być jednoznaczny i dokładny)
- zapisaną informację o przewidywanym sprawdzianie, powtórzeniu wiadomości (termin, zakres materiału).

Nadmierna ruchliwość

Najczęstsze problemy dziecka :

- nerwowo rusza rękami i stopami
- wierci się, wstaje z ławki, chodzi po klasie

- ciągle czegoś szuka w tornistrze, gryzie ołówki
- hałaśliwy
- gadatliwy, wrywa się do odpowiedzi bez podnoszenia ręki, ciągle chce być pytany (chodź często nie zna właściwej odpowiedzi)
- domaga się natychmiastowej gratyfikacji
- nie przestrzega reguł

Co może nauczyciel :

- pozwalaj na otwarcie "zaworu bezpieczeństwa", na opuszczanie przez dziecko na chwilę klasy (wysyłaj je do biblioteki po "potrzebną" książkę, do sekretariatu po "potrzebny" papier kancelaryjny, do pedagoga z "pilnym" pismem itp.)
- zlecaj dziecku wykonanie drobnych czynności : zbieranie zeszytów, zawieszenie mapy, zmazanie tablicy, podlanie kwiatków itp.
- gdy biega po korytarzu zatrzymaj go i utrzymując kontakt wzrokowy zagadnij o coś, zapytaj o imię, poproś o pomoc w jakiejś sprawie
- ciągle zwracaj uwagę na jego nadmierne pobudzenie
- nie reaguj na jego odpowiedzi jeśli wcześniej nie zgłosił się podnosząc rękę

Nadmierna impulsywność

Typowe zachowania dziecka :

- działa bez zastanowienia na zasadzie pomysłu reakcja
- nie potrafi wczuć się w sytuację drugiej strony
- niecierpliwy, nie potrafi czekać na swoją kolej
- często wtrąca się do rozmowy, przerywa wypowiedzi kolegów i nauczycieli
- przypadkowo, nieumyślnie niszczy różne rzeczy
- nie potrafi zrobić czegoś w określonej kolejności
- woli mówić niż słuchać

Co może nauczyciel :

- ustal zasady i granice
- sformułuj jasno i w prosty sposób swoje oczekiwania (dziecko poczuje się pewniej wiedząc dokładnie czego od niego wymagasz). Ma to działanie łagodzące i hamujące a nie karzące

- wypisz zasady i umieść je w widocznym miejscu w klasie
- egzekwuj ich przestrzeganie. Rób to bez przerwy, od razu i wprost
- Nie wdawaj się w skomplikowane dyskusje o sprawiedliwości (są zasady, należy je respektować)
- Określ naturalne konsekwencje (nie kary !!) nieprzestrzegania zasad i przekraczania ustalonych granic. Muszą one być :
 - szybkie (natychmiast po przewinieniu)
 - skuteczne (doprowadzone do końca)
 - sprawiedliwe (odpowiednie do przewinienia)
- wyjaśnić dziecku - odwołując się do ustalonych zasad - dlaczego spotykają go te konsekwencje (np. "nie wolno krzyczeć podczas lekcji", "nie wolno popychać kolegów" itp.)

Rodzaje konsekwencji :

- naprawienie szkód (posprzątanie rozrzuconych rzeczy kolegi, przeproszenie go przed całą klasą)
- wyłączenie z sytuacji (odesłanie w bezpieczne miejsce - do biblioteki, do pedagoga z poleceniem realizacji niezbyt atrakcyjnego zajęcia, np. przepisywania nudnego tekstu). Ta konsekwencja jest skuteczna tylko wtedy, gdy odbierana jest przez dziecko jako nieprzyjemna
- ograniczenie swobody działań (weź dziecko za rękę i odprowadź je do ławki, pomóż mu wypakować tornister, kierując jego ręką

Przed wszystkim jednak :

- zauważaj każdy sukces dziecka i podkreślaj go, kiedy to tylko możliwe
- nie żałuj zachęt, wsparcia, pochwał, chwal za każdy etap pracy ; konkretnie, w urozmaicony sposób
- pokazuj co dziecko robi dobrze, opisuj to (powiedz : "podoba mi się, że masz na ławce ładnie poukładane książki i kredki" a nie "wreszcie masz porządek na
- ławce", powiedz : "jest mi bardzo miło, że na pierwszej lekcji nie kręciłeś się i nie wychodziłeś z ławki" a nie "na pierwszej lekcji byłeś grzeczny").

ZASADY PRACY Z UCZNIEM Z ZABURZENIAMI ZACHOWANIA - ODD

Zaburzenia opozycyjno-buntownicze

Podstawową cechą tego zaburzenia jest powtarzający się wzorzec utrzymujących się przez okres przynajmniej sześciu miesięcy zachowań negatywistycznych i buntowniczych, nieposłuszeństwa oraz zachowań nacechowanych wrogością, skierowanym przeciw autorytetom. Zaburzenie to zwykle zaczyna się przed szóstym rokiem życia, zdarza się w pełni rozwinięte zaburzenie zachowania, które zaczyna się w dziewiątym roku życia lub później. Podstawową cechą zaburzenia jest utrwalony wzorzec zachowania buntowniczego, prowokacyjnego, negatywistycznego i niszczyielskiego, który przekracza normy zachowania wieku i kontekstu społeczno – kulturowego.

Symptomy odnoszą się do czynnego i biernego oporu wobec wymagań dorosłych opiekunów to np.:

- odmowa pełnienia obowiązków w środowisku rodzinnym;
- niezrównoważenie emocjonalne (np. drażliwość, kłótniowość, zmienność nastrojów);
- negatywne stany afektywne (poczucie gniewu i złości, bycie obrażonym).

Dzieci z tego typu zaburzeniami wykazują niski próg tolerancji na frustrację i łatwo tracą panowanie nad sobą. Ich bunt ma charakter prowokacyjny, inicjujący konfrontację.

Przykłady typowych zachowań:

- **aktywne przeciwstawianie się dorosłym** (nie wraca do domu o wyznaczonej godzinie, w odpowiedzi na polecenie odwraca się plecami albo trzaska drzwiami);
- **słowne zadręczanie**
- **skłonność do złości**
- **obwinianie innych za swoje błędy**
- **bunt prowokacyjny**

- **opór wobec autorytetów**
- **wybuchy złości**

W stosunku do innych zaburzeń zachowania, w tym zaburzeniu brak jest takich zachowań, które naruszają prawo i podstawowe prawa innych tj. kradzież, tyranizowanie, napaści i niszczytelstwo. Kiedy występuje zaburzenie zachowania, to prawdopodobne, że pojawia się także zachowania związane z zaburzeniem opozycyjno - buntowniczym. Dlatego też diagnoza zaburzenia zachowania wyklucza diagnozę zaburzenia opozycyjno - buntowniczego.

Zasada trzech kroków

1. Powiedz spokojnie, co ma zostać zrobione
2. Jeśli nie ma reakcji w ciągu dwóch minut, powtórz spokojnie polecenie, przypominając o konsekwencjach jego niewykonania. Podkreśl, że to dziecko podejmuje decyzję, czy chce je ponieść.
3. Jeśli konieczne będzie trzeci powtórzenie – **należy wdrożyć konsekwencje**

Żeby taka terapia była skuteczna, koniecznym jest, aby wszystkie osoby uczestniczące w wychowaniu dziecka –nauczyciele, dziadkowie znali i stosowali tą metodę. Żeby wiedzieli jakie nagrody i jakie konsekwencje wynikają z określonych zachowań i je stosowali.

Zadbaj o to, alby było wiadomym jakie zachowanie jest pożądane i doceniaj kiedy cel zostanie osiągnięty: uśmiech, buziak, czy przytulenie będzie wystarczającą nagrodą dla dziecka, które zwykle jest besztane i odrzucane. W miarę postępów katalog nagród i konsekwencji będzie się zmieniał. Wiadomo, że inne rzeczy będą warte zachodu dla 5-cio, a inne dla 15 latka. W każdym przypadku najważniejszą i decydującą musi być **konsekwencja**. Inne możliwe metody i strategie : System żetonowy(Klasyczny, Turniej Uśmiechniętych Twarzy, Odwrócony System Żetonowy), Ignorowanie zachowań niepożądanych.

ZASADY POSTĘPOWANIA I PRACY Z UCZNIEM PRZEJAWIAJĄCYM ZACHOWANIA AGRESYWNE (PONIŻEJ 13 ROKU ŻYCIA)

Umocowanie prawne

Uczeń poniżej 13 roku życia nie ponosi odpowiedzialności karnej za swoje zachowanie.

Zgodnie z postanowieniami kodeksu cywilnego:

Art. 426. Małoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę. W systemie polskiego prawa cywilnego odpowiedzialność ta oparta jest na zasadzie winy w nadzorze. Mówiąc inaczej jest ona przeniesiona na osobę sprawującą opiekę nad małoletnim.

Agresja jest zachowaniem

Agresję najczęściej definiuje się ją jako świadome i zamierzone działanie, mające na celu wyrządzenie komuś szeroko rozumianej szkody. Mówiąc o agresji, mamy dodatkowo na myśli relację między osobami o zbliżonych możliwościach fizycznych i psychicznych.

Agresja może prowadzić do przemocy – w pewnych warunkach incydenty agresji zmieniają się w trwały wzór regulowania relacji międzyludzkich za pomocą zachowań agresywnych, (kto silniejszy, ten ma rację), a ten wzór z kolei szybko przeradza się w proces przemocy między konkretnymi grupami czy jednostkami.

Przemoc jest procesem

Najczęściej przyjmowanymi kryteriami pozwalającymi stwierdzić, że mamy do czynienia z przemocą są:

- Nierównowaga sił pomiędzy sprawcą a ofiarą.
- Długofalowy charakter zjawiska, w odróżnieniu od incydentalnego.

- Cykliczność zachowań – okresy nasilania się zachowań agresywnych pojawiają się na przemian z okresami względnego spokoju. Występowanie utrwalonych ról sprawcy, ofiary i świadka (w procesie przemocy w odróżnieniu od agresji – osoby te nie zamieniają się między sobą rolami)

Najczęściej spotykanymi formami agresji i przemocy szkolnej są:

- **Fizyczna** – bicie, kopanie, plucie, popychanie, szarpanie, wymuszanie pieniędzy, podstawianie nogi, zabieranie przedmiotów, niszczenie własności. Agresja i przemoc fizyczna mogą być stosowane bezpośrednio – gdy uczniowie sami są ich sprawcami – lub pośrednio – gdy nakłaniają do nich innych.

- **Verbalna** (słowna) – dokuczanie, przezywanie, wyśmiewanie, wyszydzanie, obrażanie, ośmieszanie, przeszkadzanie, grożenie, rozpowszechnianie plotek, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów. Również ten rodzaj agresji i przemocy może występować w formie pośredniej, np. gdy uczniowie namawiają rówieśników do zrobienia komuś krzywdy, wyśmiewania lub wykluczenia z grupy.
- **Relacyjna** – agresja bez fizycznego kontaktu, polegająca na działaniach, które prowadzą do obniżenia czyjegoś statusu w grupie, wykluczenia z grupy, izolowania, pomijania, nieodzywania się.
- **Cyfrowa, elektroniczna, cyberprzemoc** – przemoc z użyciem nowych technologii, np. obraźliwe SMS-y czy e-maile, wpisy na portalach społecznościowych, umieszczanie w internecie zdjęć lub filmów ośmieszających ofiarę. Uczniowie mogą się stykać z różnorodnymi formami agresji elektronicznej, np. agresywnymi atakami na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej, regularnym elektronicznym przesyłaniem nieprzyjemnych wiadomości do ofiary, podszywaniem się pod ofiarę (kradzież tożsamości), upublicznianiem tajemnic, udostępnianiem prywatnych materiałów (zdjęć ofiary), śledzeniem i nękaniami oraz prowokowaniem do pewnych zachowań i dokumentowaniem ich za pomocą zdjęć lub filmów upowszechnianych następnie w internecie, upublicznieniem poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat ofiar.

Wśród czynników, które mogą mieć wpływ na niską skuteczność zapobiegania agresji i przemocy w szkole, wymienia się:

- Niedostateczną wiedzę na temat zjawisk agresji i przemocy – trudności w ich różnicowaniu i diagnozowaniu oraz brak uzgodnionego rozumienia problemu.
- Niewystarczający poziom praktycznych umiejętności wychowawczych nauczycieli.
- Podejmowanie działań raczej akcyjnych i doraźnych niż długofalowych.
- Brak reakcji na zachowania agresywne, tolerowanie zachowań z pozoru niegroźnych, np. przezywania, wyśmiewania, które w związku z tym mają tendencję do eskalacji.
- Brak konsekwencji w działaniach podejmowanych przez grono nauczycielskie.
- Brak działania zespołowego, współpracy i wymiany informacji.
- Przecenianie roli działań restrykcyjnych, prawnych czy monitorujących, przy jednoczesnym nieuwzględnianiu działań wychowawczych i profilaktycznych.

ZASADY JAKO PODSTAWA ODWOŁAWCZA W INTERWENCJI

1. Aby interwencja wobec ucznia mogły być skuteczna wychowawczo **uczniowie muszą być świadomi jakie zasady obowiązują w szkole-** (powinni sami uczestniczyć w ich tworzeniu, zasady powinny być umieszczone w widocznym miejscu w klasie, mogą być modyfikowane)
2. Wychowawcy powinni omówić z dziećmi zasady na lekcjach i sukcesywnie przypominać o nich w bieżącej pracy wychowawczej..

Procedura postępowania w wypadku ataku agresji ucznia wobec drugiego ucznia

Zasady i warunki podejmowania interwencji :

1. Nauczyciel bądź pracownik szkoły, który jest świadkiem agresywnego zachowania uczniów (bójka, pobicie) jest zobowiązany do natychmiastowej słownej i stanowczej reakcji na zaistniałą sytuację
2. Interwencja musi być adekwatna.
3. Należy odróżnić zachowania agresywne od typowych zachowań - „przepychanek” dla zabawy , na które nauczyciel reaguje i przerywa zachowanie dla zapewnienia bezpieczeństwa (etap 1), ale bez konieczności dodatkowych działań.
4. W ocenie sytuacji konieczna jest znajomość problemów ucznia i uwzględnienie ograniczeń i źródeł agresji (uczeń z ZA, uczeń z ADHD, ODD)

Dwa etapy działania:

1. **Interwencja** w celu przerwania aktu agresji
2. Interwencja w celu ochrony ofiary agresji i reakcja wobec sprawcy agresji.

PROCEDURA INTERWENCYJNA -PRZERWANIE AKTU AGRESJI:

1. **Odizolowanie ucznia** zachowującego się agresywnie od grupy, zabezpieczenie innych uczniów.
2. **Bądź stanowczy i zdecydowany** - w sytuacji agresji nauczyciel reaguje pewnie, np. podchodzi do uczniów, patrzy na nich, zachowując powagę, mówi dobitnie i głośno, wydaje stanowcze i krótkie polecenia: „Dość tego!”, „Zabraniam!”, „Stop!”, „Łamiecie zasady! „Nie pozwalam na to w naszej klasie!”, „Nie podoba mi się, że to robisz!”.
3. **Przerwij zachowanie agresywne** – powiedz :„Stop!” , a w razie potrzeby – rozdziel uczniów.
4. **Oceń sytuację** – mów o faktach, nie oceniaj: „Bijesz go!”, „To go boli!”, „Ona tego nie chce!”.
5. **Przypomnij zasady:** „Umawialiśmy się, że...”, „Łamiesz zasadę!”
6. **Zapowiedz konsekwencje i zrealizuj je:** „Powiadomię o tym wychowawcę!”
7. **Mów krótko i zrozumiale!**- unikać długiego moralizowania, tłumaczenia i wyjaśniania –do ucznia, który przeżywa złość, wściekłość i napięcie, niewiele z tego dociera. Na dłuższą rozmowę będzie czas później
6. **W trakcie interwencji nie krzycz, nie eskaluj konfliktu-** skupiamy się na interwencji !
7. **Pozostań w kontakcie, aż sytuacja ulegnie deeskalacji** – powiedz, czego oczekujesz lub co uczniowie mają teraz zrobić: („Chciałabym, żebyś przestał go popychać”, „Proszę, żebyś siedział tutaj do końca przerwy”)
8. **W razie potrzeby nauczyciel lub oddelegowany uczeń wzywa pomoc** (innego nauczyciela, pedagoga, pielęgniarkę)
9. Jeśli dziecko nie reaguje na interwencję i nie udaje się go uspokoić, a zachowanie ucznia stanowi zagrożenie dla niego samego lub dla innych, pielęgniarka lub inna osoba sprawująca bezpośredni nadzór nad uczniem – powiadamia Pogotowie Ratunkowe.
10. **O zajściu informuje wychowawcę i pedagoga szkolnego** (poza sytuacjami reakcji doraźnej)
11. **Wychowawca informuje rodziców ucznia o jego agresywnym zachowaniu,** zwracając uwagę na konieczność przeprowadzenia przez rodziców rozmowy z dzieckiem.
12. Uczeń, który dopuścił się zachowania agresywnego otrzymuje uwagę do dziennika **jako konsekwencję** przewidzianą w Statucie Szkoły.

13. **Agresor zobowiązany jest do zadośćuczynienia** ofierze (przeprosiny indywidualne, przeprosiny na forum klasy, inny rodzaj ustalonego zadośćuczynienia)
14. **Zespół wychowawczy (wychowawca, nauczyciele uczący, pedagog, psycholog) podejmuje wobec ucznia Działania Korygujące** adekwatnie do skali problemu i po rozpoznaniu sytuacji ucznia.

DZIAŁANIA KORYGUJĄCE WOBEC UCZNIAGRESYWNEGO

Przed podjęciem jakichkolwiek działań korygujących nauczyciel zobowiązany jest do :

1. właściwego rozpoznania źródeł zachowań niepożądanych
2. wdrożenia działań korygujących adekwatnie do zaistniałego problemu z uwzględnieniem uwarunkowań zaburzonych zachowań dziecka
3. dokładnego poznania sytuacji dziecka i okoliczności , które potencjalnie mogą wpływać na pojawianie się zachowań niepożądanych (szczególna rola wychowawcy klasy)

ZASADY :

1. **Konieczność właściwego rozpoznania przyczyny agresji np. nieumiejętność właściwego wyrażania emocji** szczególnie u mniejszych dzieci (trening wyrażania złości, modelowanie zachowań pożądanych)
2. **Agresja ucznia mająca charakter incydentalny** - stanowi złamanie Statutu szkoły, ale wskazuje też na konieczność działań wychowawczych i profilaktycznych wobec ucznia, w celu prawidłowego wymodelowania umiejętności radzenia sobie z negatywnymi emocjami- w wypadku podjęcia właściwych kroków istnieje duża szansa na pozytywne i stosunkowo szybki efekt korygujący. Sporadyczne zachowania mogą być uwarunkowane konkretnymi przyczynami (np. złe samopoczucie dziecka, trudna dla niego sytuacja itp.) – **w takich sytuacjach najczęściej wystarczają działania wychowawcy**, który stawia dziecku jasne wymagania, daje odpowiednie wsparcie i interweniuje, gdy ono przekracza granice.
3. **Częste ataki agresji ucznia** – stanowią złamanie Statutu szkoły, ale przede wszystkim są podstawą do pogłębionej analizy, diagnostyki i specjalistycznej pomocy w oparciu o

DZIAŁANIA KORYGUJĄCE.

DZIAŁANIA KORYGUJĄCE TO NIE KARY- w wypadku ucznia, u którego agresywne zachowania mają np. podłoże przemocy domowej czy doświadczania innej trudnej sytuacji w rodzinie, reakcja szkoły, nauczyciela skoncentrowana na konfrontacji, **WZMACNIA** zachowanie ucznia. Warto tu pamiętać, że **dorosły, który musi walczyć z dzieckiem o autorytet, traci swoją przewagę wynikającą z roli i starszeństwa (staje się partnerem do walki).**

DOŚWIADCZENIA KORYGUJĄCE - strategia pomocy

Doświadczenia korygujące są to doświadczenia społeczne, mające moc zmieniania sztywnych schematów reagowania dziecka, wytworzonych w wyniku doznanych urazów psychicznych.

Istota tych doświadczeń polega na zachowaniu otoczenia, które:

- nie potwierdza wyobrażeń i oczekiwań dziecka wynikających z jego uprzednich doświadczeń, warunkowanych doznanymi urazami (np. przekonanie: Jestem zły, nikomu na mnie nie zależy, wszyscy chcą się mnie pozbyć).
- otoczeniem, z zachowaniem warunku świadomego i celowego działania nauczycieli i wychowawców.

PRZYKŁADOWE STRATEGIE:

1. **ZAWIESZENIE BRONI I WSPÓŁPRACA** - dorośli (poprzez różne działania) pokazują Nie chcemy z tobą walczyć, zależy nam na tobie, jesteś naszym uczniem i pragniemy, abyś w dobry sposób korzystał z lekcji, chcemy twojej współpracy. Chcemy żebyś był w klasie lubiany i miał kolegów. Nie zgadzamy się na rozbijanie lekcji. Nie zgadzamy się na krzywdzenie innych.
2. Na poziomie działań oznacza to stawianie wymagań (w sposób życzliwy i stanowczy) i jednocześnie dawanie dużego wsparcia w ich wypełnieniu.
3. Konsekwentna realizacja takiej strategii przez nauczycieli i wychowawców może dostarczyć mu wielu doświadczeń, które przełamają sztywny schemat zaburzonego zachowania (walki i agresji) i doprowadzą do wykształcenia nowych, bardziej funkcjonalnych zachowań (współpracy, przyjmowania pomocy, okazywania życzliwości, pomagania innym itp.)

4. ZAWARCIE KONTRAKTU WSPÓLNIE Z UCZNIEM I NAUCZYCIELAMI
5. INDYWIDUALNA OPIEKA NAD UCZNIEM (spotkania z psychologiem, ćwiczenie sytuacji trudnych, rozpoznawanie emocji, modelowanie nowych strategii rozwiązywania trudności)
6. WSPÓŁPRACA Z RODZICAMI (zawsze jeśli to możliwe)
7. Wykorzystywanie zasobów ucznia w pracy jego zainteresowań, zdolności- możliwości podzielenia się z klasą, uzyskanie wzmocnień pozytywnych.
8. Skuteczny system żetonowy.

WSZYSCY NAUCZYCIELE- WZMACNIANIE ZACHOWAŃ POŻĄDANYCH

1. Okazują życzliwe zainteresowanie
2. WZMOCNIENIA SŁOWNE „Cieszę się, że cię widzę... Zależy mi na tobie, jesteś dla mnie ważny, lubię cię, martwię się o ciebie...”
3. Mobilizują w chwilach trudności: „, potrafisz... dasz radę... wiem, że możesz to zrobić samodzielnie...”
4. Wzmacniają przejawy współpracy w formie pochwały opisowej:
„Dzisiaj sam zabrałeś się za zadanie i wykonałeś je do końca, ...zgłosiłeś się do odpowiedzi i spokojnie poczekałeś, aż cię zapytam”
5. Dają wsparcie, w sytuacjach, kiedy odniesie porażkę: „To było trudne, ale widziałam, że się starałeś- i to się liczy”
6. Gdy się źle zachowuje przypominają zasady – np. TU NIE BIEGAMY, zwracamy się do siebie po imieniu
7. Stawiają granice, zdecydowanie i z troską: „Nie chcę żebyś wyzywał dzieci. Chcę żebyś tu miał kolegów a nie wrogów.”
8. Gdy uczeń jest pobudzony i zaczyna się źle zachować, umożliwiają wyciszenie w klasie, w ostateczności uczeń idzie np. do gabinetu pedagoga, gdzie sam wykonuje zadania, które były na lekcji.

ZASADY DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH

ZASADY ROZMOWY INTERWENCYJNEJ Z UCZNIEM

Rozmowa interwencyjna składa się z następujących etapów:

1. Nawiązanie kontaktu, zaproszenie do rozmowy,
2. Poinformowanie o celu i powodzie rozmowy,
3. Przedstawienie uczniowi, co spowodowało potrzebę rozmowy z nim, podanie konkretnego opisu zdarzenia, zachowania,
4. Opisanie okoliczności zewnętrznych tego zdarzenia, zachowania,
5. Wskazanie na prawdopodobne skutki (konsekwencje) dla ucznia i ewentualnych uczestników zdarzenia (przede wszystkim nazwanie własnych emocji (boję się o siebie..., zaniepokoiłeś mnie..., budzisz moją troskę...).
6. **Zaproszenie do opowiedzenia przez ucznia swojej „wersji zdarzeń”**, podzielenie się uczuciami przeżywanymi w związku z tym. Co się stało i wyjaśnienie powodów jego postępowania.
7. Zapytanie ucznia, czy widzi coś niepokojącego w swoim zachowaniu

W dwóch ostatnich punktach możliwe jest pojawienie się rozmaitych trudności w kontakcie z uczniem, np.:

- milczenie ucznia
- agresja ucznia
- całkowita spolegliwość ucznia – zgadza się na wszystko, co nauczyciel proponuje i nie wykazuje żadnej inicjatywy
- zrzucanie przez ucznia odpowiedzialności na innych i robienie z siebie jedyne go poszkodowanego itd.

Nauczyciel powinien w tej sytuacji:

- powiedzieć o swoich uczuciach w związku z danym zachowaniem ucznia
- nazwać swoją bezsilność wobec niepodjęcia przez ucznia kontaktu

- zapytać wprost o powód takiego zachowania
- zostawić uczniowi czas na decyzję, co chce „z tym zrobić”
- okazać akceptację i zrozumienie (dosłownie) wobec zachowania ucznia w trakcie rozmowy

Kontakt „zamyka” następujące zachowanie nauczyciela:

1. Ocenianie ucznia (jesteś bezczelny, zły itp.)
2. Ponaglanie go („no powiedz wreszcie...”, „nie przesadzaj...”, „przestań mnie denerwować...” itd.)
3. Ignorowanie usprawiedliwień i forsowanie własnej wersji zdarzeń („znowu coś pokręciłeś...”, „zdaje się, że ja to lepiej pamiętam...” itd.)
4. Wymuszanie na uczniu uznania swojej winy, przyznania się do błędu
5. Obrażanie się na uczniowskie zachowanie, które nie spełnia oczekiwań nauczyciela („myślałam, że jesteś mądrzejszy...”, „zawiodłeś mnie ...”, „mam dosyć twoich fanaberii – radź sobie sam, ja wyciągnę konsekwencje...”)

ZASADY ROZMOWY INTERWENCYJNEJ Z RODZICEM

Kiedy i jak rozmawiać z rodzicami, by móc udzielić pomocy uczniowi, a zarazem nie narażać go na wzmożenie dolegliwości w domu?

Zasadą jest, że aby pomoc mogła zaistnieć, czyli żeby móc podjąć wobec ucznia jakiegokolwiek działania wychodzące poza ramy szkolne, trzeba powiadamiać rodziców i uzyskać ich zgodę jako opiekunów prawnych dziecka. Wiadomo jednak, że jakakolwiek próba udzielenia pomocy dziecku, jest traktowana przez rodziców w pierwszej kolejności jako ingerencja z zewnątrz w ich świat (system). Dlatego od razu zostaje uruchomiona obrona status quo rodziny – poprzez zaprzeczenie istnienia problemu, podważenie kompetencji i praw osoby udzielającej pomocy, obarczenie dziecka winą za problem i oddelegowanie go do leczenia (z tobą jest coś nie w porządku, ty musisz się zmienić)

Podstawowe zasady rozmowy z rodzicami:

1. **zaproszenie** (a nie wezwanie) na rozmowę jednego rodzica

2. **w sprawie** syna czy córki
3. **w celu** uzyskania rady, konsultacji ze strony rodziców
4. **na temat** pomysłu, jak pomóc ich dziecku
5. **by nie postępowało** w dany sposób (by określona sytuacja się nie powtórzyła).

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA NIELETNICH I ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA OSÓB ZOBOWIĄZANYCH DO NADZORU (RODZICE, NAUCZYCIELE, WYCHOWAWCY)

ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA OSOBY NIELETNIEJ

Odpowiedzialność cywilna uzależniona jest od zdolności do czynności prawnej, ta zaś zależy przede wszystkim od wieku nieletniego. Zgodnie z postanowieniami kodeksu cywilnego: Art. 426. Małoletni, który nie ukończył lat trzynastu, nie ponosi odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę. W systemie polskiego prawa cywilnego odpowiedzialność ta oparta jest na zasadzie winy w nadzorze. Mówiąc inaczej jest ona przeniesiona na osobę sprawującą opiekę nad małoletnim.

Art. 427. Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczyni zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda powstałaby także przy starannym wykonywaniu nadzoru [...].

Małoletnim, którzy nie ukończyli 13 lat nie można przypisać winy.

W stosunku do małoletnich, którzy ukończyli 13 lat w grę wchodzi ich własna odpowiedzialność, co w zasadzie wyłącza odpowiedzialność sprawujących nadzór na podstawie art. 427.

Art. 415. Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Z chwilą ukończenia trzynastego roku życia małoletni nabywa tzw. zdolność deliktową. Wyraża się ona w tym, że obowiązujące przepisy prawa przypisują takiemu małoletniemu zdolność działania z rozeznaniem w zakresie czynów niedozwolonych (deliktów), a w następstwie - ponoszenie odpowiedzialności za szkodę spowodowaną danym czynem.

Nie eliminuje to jednak zastosowania art. 427 Kodeksu Cywilnego w odniesieniu do tych sytuacji, w których zostanie udowodniony brak rozeznania po stronie małoletniego powyżej 13 roku życia (np. wolniejszy rozwój niż przeciętny w danej kategorii wiekowej) uniemożliwiający postawienie mu zarzutu winy.

Sprawca szkody musi w takiej sytuacji udowodnić, że pomimo przekroczenia bariery 13 roku życia nie dysponuje "minimalnym rozeznaniem", od którego zależy przypisanie mu winy. Jeżeli małoletni powyżej lat 13 wyrządzi szkodę działając z rozeznaniem, to osoba, pod której pieczę

się on znajduje nie będzie odpowiadała na podstawie art. 427 kodeksu cywilnego, co nie wyklucza jej odpowiedzialności na podstawie art. 415 tegoż kodeksu

Nadzór wykonywany przez rodziców lub opiekunów

Odpowiedzialność własna 13-latka oczywiście nie wyłącza odpowiedzialności rodziców czy też innych osób zobowiązanych do nadzoru za własne ich zachowania polegające na zawinionym niedopełnieniu obowiązku nadzoru.

W takim przypadku odpowiedzialność obojga rodziców i dziecka jest solidarna. Rodzice mają obowiązek nadzoru nad swymi małoletnimi dziećmi, także tymi, które ukończyły 13 lat. Obowiązek ten nakładają na nich przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

Art. 92. Dziecko pozostaje aż do pełnoletności pod władzą rodzicielską.

Art. 93. §1. Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom.

Art. 95. §1. Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka. §2. Dziecko pozostające pod władzą rodzicielską winno rodzicom posłuszeństwo. §3. Władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny.

Art. 96. Rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim [...]. Z uregulowań tych wynika, że działalność wychowawcza rodziców ma wpływ na zachowanie się dziecka.

W szczególności może ona zapobiegać wyrządzeniu szkód osobom trzecim przez stosowanie w ramach procesów wychowawczych : odpowiednich pouczeń; zaleceń; zakazów; sankcji.

Okoliczności konkretnego przypadku będą decydować o tym, jak zostanie ocenione postępowanie rodziców, którzy tych środków w ogóle nie stosowali albo mimo ich stosowania, okazały się one niewystarczające. Z reguły chodzi o ustalenie, czy rodzice uczynili wszystko, co było możliwe - w ramach ich obowiązków, możliwości materialnych i rodzinnych - aby dziecku stworzyć odpowiednie warunki wychowawcze, możliwości kształcenia, spędzania wolnego czasu, czy interesowali się środowiskiem, w jakim dziecko się obraca itp.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 27 stycznia 1971 r., III CRN 448/70: rodzice odpowiadają z tytułu nadzoru za szkodę wyrządzoną w sposób zawiniony

przez małoletniego powyżej 13 lat wtedy, gdy zostanie im udowodniona konkretna wina (art. 415), pozostająca w związku przyczynowym ze szkodą.

Odpowiedzialność innych osób zobowiązanych do nadzoru nad nieletnim z mocy ustawy np. nauczycieli i wychowawców.

Nauczyciel w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych ma obowiązek kierowania się dobrem uczniów, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską z poszanowaniem godności osobistej ucznia. Przewidziana w cytowanym już art. 427 kodeksu cywilnego odpowiedzialność opiera się na winie osoby zobowiązanej do nadzoru. Zapis ten wprowadza domniemanie winy osoby zobowiązanej do nadzoru - np. nauczyciela - oraz domniemanie związku przyczynowego między wyrządzeniem szkody przez osobę poddaną pieczy a wadliwym wykonywaniem nadzoru. Tak więc to nie poszkodowany powinien wykazać winę nadzorującego nauczyciela. To nauczyciel zobowiązany do nadzoru, chcąc uwolnić się od odpowiedzialności musi wykazać swoją "bezwinnność" udowadniając, że nadzór był sprawowany należycie lub że szkoda nastąpiłaby i przy starannym wykonywaniu pieczy nad małoletnim. Wiąże się to z ustaleniem zakresu nadzoru, gdyż wina w nadzorze polega najczęściej na zaniechaniu. Zakresu wymaganej staranności przy wykonywaniu obowiązku nadzoru nie da się określić według kryteriów jednolitych dla wszystkich mogących wchodzić w grę przypadków i musi być on dostosowany do okoliczności. Cały teren szkoły w czasie, gdy odbywają się zajęcia, pozostaje pod jej opieką i nadzorem, wobec czego obowiązek należytego nadzoru obciąża szkołę również w stosunku do młodzieży, która nie ma zlecenia zajęć dodatkowych, ale w czasie gdy szkoła jest czynna, ma możliwość przebywania na szkolnym boisku" (wyrok SN I CR 260/71 OSNC 1972/4/71). Obowiązek sprawowania opieki i nadzoru oraz zapewnienia bezpieczeństwa ze strony szkoły dotyczy tylko uczniów powierzonych funkcjonariuszom szkoły lub szkole jako całości. Obowiązek ten zachodzi, więc w sytuacji, gdy uczniowie danej szkoły pozostają w dyspozycji nauczycieli lub administracji szkolnej, podczas lekcji przerw międzylekcyjnych i innych zajęć zleconych przez szkołę" (wyrok SN II CR 643/73 OSP 1974/10/202). Wiek uczniów wpływa na zróżnicowanie stopnia i formy sprawowanego nad uczniami nadzoru przez nauczycieli w tym rozumieniu, iż młodzieży starszej należy pozostawić więcej samodzielności. Obowiązek nadzoru ze strony szkoły nie ustaje jednak z chwilą osiągnięcia pełnoletniości lub zbliżania się do tego wieku. Trzeba mieć zawsze na uwadze psychikę młodzieży w zbiorowisku i

mogące stąd płynąć dla niej niebezpieczeństwa. Doświadczenie życiowe przekonuje też, że samo wydanie zakazu nie wystarcza i że konieczna jest kontrola jego wykonania - zbyt bowiem silna jest pokusa i ciekawość młodzieży, aby sam zakaz odciągnął ją np. od wejścia na budowę. Istnieje też chęć popisania się wykonaniem niebezpiecznego przedsięwzięcia." (wyrok SN II CR 289/74 LEX nr 7526). Względy wychowawcze przemawiają za przyjęciem, że nadzór nad młodzieżą starszą nie może być ciągły, gdyż młodzieży takiej należy stwarzać warunki do znacznej samodzielności. Za wadliwą i nie zapewniającą takiej młodzieży należytej opieki należy uznać taką organizację nadzoru, przy której w stałych, i z góry znanych i długich odcinkach czasu nie może on być wykonywany nawet sporadycznie." (wyrok SN IV CR LEX nr 7909). W sytuacji, gdy zachowanie uczniów narusza obowiązujące zasady - lub stwarza niebezpieczeństwo ich naruszenia - nauczyciel sprawujący nadzór nad powierzonymi mu uczniami, winien w razie kolizji ciężących na nim w tym samym czasie zadań typu nadzorczego z zadaniami typu administracyjnego, dawać pierwszeństwo zadaniom nadzorczym, dopóki nie zapewni